

OPAS ALOITTELEVALLE RIKOSTUTKIJALLE

Joonas Peltomäki & Niko Rahkola

12/2019

Tiivistelmä

Tekijät	Tutkinto
Joonas Peltomäki & Niko Rahkola	Poliisi (AMK) / 20173B
Julkaisun nimi	Julkisuusaste
Opas aloittelevalle rikostutkijalle	Opinnäytetyöraportti: julkinen Produkti: salassa pidettävä
Ohjaaja	Opinnäytetyön muoto
Jyrki Marttila & Mika Kyyrö	Toiminnallinen opinnäytetyö
Tiivistelmä Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä on toteutettu opas aloittelevalle rikostutkijalle yleisimpien rikosten tutkintaan. Opinnäytetyö koostuu raportista ja oppaasta. Aineisto opinnäytetyöhön on hankittu oikeuskirjallisuudesta, poliisin sisäisestä ohjeistuksesta ja asiantuntijahaastatteluista. Opinnäytetyössä käsiteltävät rikosnimikkeet ovat pahoinpitely, varkaus, vahingonkeko, rattijuopumus, huumausainerikos ja petos. Pahoinpitelyn, varkauden ja vahingonkekon osalta käsitellään myös niiden lieviä tekemuotoja. Huumausainerikoksen lisäksi käsitellään huumausaineen käyttörikosta ja rattijuopumuksen osalta myös sen törkeää tekemuotoa. Raporttiosiossa esitellään produktissa käsiteltävät rikosnimikkeet. Siinä kerrotaan rikosten yleisimmät tekotavat, niiden syyteoikeus, konkurrenssi ja soveltuvuus sakkomenettelyyn. Produktissa käsitellään kuulusteluihin valmistautumista ja valittujen rikosten tutkintaa. Opinnäytetyön tuloksena syntyi opas, jossa kerrotaan, mitä asioita pitää selvittää yleisimmissä aloittelevalla rikostutkijalla tutkittavana olevissa rikoksissa. Oppaan tarkoitus on helpottaa aloittelevan rikostutkijan ensimmäisiä työtehtäviä ja luoda ”muistilista” toimenpiteistä, jotka esitutkinnassa tulee tehdä.	
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja -vuosi
55 + 3 liitesivua	Joulukuu 2019
Avainsanat opas, esitutkinta, rikostutkijat, kuulustelu, pahoinpitely, varkaus, vahingonkeko, rattijuopumus, huumausainerikos, petos	

SISÄLLYS

LYHENNELUETTELO	2
1 JOHDANTO	3
1.1 Tutkimuskysymykset.....	3
1.2 Aiheen rajaus	4
1.3 Salassapito	5
2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS	6
2.1 Opinnäytetyön menetelmätavat	6
2.2 Teoreettinen viitekehys	7
3 TIETOPERUSTA	9
3.1 Poliisin tehtävät	9
3.2 Täydellinen esitutkinta	9
3.3 Suppea esitutkinta.....	12
3.4 Sakkomenettely	13
3.5 Kuulustelu	15
3.6 Aiemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt	16
4 KÄSITELTÄVÄT RIKOSNIMIKKEET.....	18
4.1 Käsiteltävien rikosnimikkeiden rajaus	18
4.2 Pahoinpitely ja lievä pahoinpitely	19
4.3 Varkaus ja näpistys.....	24
4.4 Vahingonteko ja lievä vahingonteko	26
4.5 Rattijuopumus ja törkeä rattijuopumus	29
4.6 Huumausainerikos ja huumausaineen käyttörikos	33
4.7 Petos ja lievä petos	37
5 OPPAAN TOTEUTUS	40
5.1 Aineiston hankkiminen.....	40
5.2 Teemahaastattelujen analyysi	41
5.3 Oppaan kokoaminen ja kirjoitus.....	44
5.4 Oppaan sisältö	45
5.5 Oppaan hyödynnettävyys	46
5.6 Johtopäätökset	46
6 POHDINTA	47
6.1 Aiheen valinta ja oppaan suunnittelu	47
6.2 Tavoitteeseen pääsy ja työn haasteet	49
6.3 Opinnäytetyön luotettavuuden arviointi	50
6.4 Itsearviointi.....	51
6.5 Jatkotutkimusaiheet	52

LÄHTEET	53

LIITTEET

LYHENNELUETTELO

ETL Esitutkintalaki (22.7.2011/805)

HE Hallituksen esitys

RL Rikoslaki (19.12.1889/39)

PKL Pakkokeinolaki (22.7.2011/806)

PL Suomen perustuslaki (11.6.1999/731)

PolL Poliisilaki (22.7.2011/872)

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöaiheemme on aloittelevan rikostutkijan kohtaamat rikosnimikkeet ja niiden tutkinta. Aihe kuuluu rikostutkinnan viitekehykseen ja erityisesti rikostorjunnan sektorille. Opinnäytetyömme on toiminnallinen työ, ja sen produktina on valmistettu opas aloittelevalle rikostutkijalle. Tässä kirjallisessa opinnäytetyössä raportoimme oppaan tekemisen vaiheita sekä esittelemme käsiteltävänä olevien rikosnimikkeiden taustaa.

Opinnäytetyömme tavoite on luoda toimiva ja käyttökelpoinen opas aloittelevalle rikostutkijalle. Oppaan tarkoitus on helpottaa nimenomaan aloittelevia rikostutkijoita sekä työharjoittelussa olevia nuorempia konstaapeleja. Omien kokemuksiemme perusteella tällaiselle oppaalle on tarvetta, sillä vaikka Poliisiammattikorkeakoulussa opetetaan rikostutkintaa, opetuksessa ei pystytä pureutumaan syvällisemmin yksittäisten rikosnimikkeiden konkreettisiin tutkintatoimiin. Lisäksi opetuksen ja työharjoittelun alkamisen välissä on aikaa, jonka aikana koulusta saadut opit on voinut jo osittain unohtaa.

Työharjoittelussa harjoittelijalla on ohjaaja, jonka tehtävänä on auttaa ja tukea harjoittelijaa työssään. Ohjaajalla on kuitenkin myös omat työnsä hoidettavana, ja oppaamme helpottaa sekä ohjaajan että harjoittelijan työtä, kun jokaista kysymystä ei tarvitse välttämättä kysyä. Opasta voi käyttää myös "tarkistuslistana", eli tutkija voi tarkistaa oppaasta, että kaikki tarvittavat tutkintatoimenpiteet on tehty.

Poliisiammattikorkeakoulussa pyritään siihen, että koko valtakunnassa poliisityötä tehtäisiin yhdenmukaisella tavalla. Tämän takia olemme koonneet oppaan siten, että sitä voidaan hyödyntää kaikissa Suomen poliisilaitoksissa. Olemme olleet työharjoittelussa eri poliisilaitoksilla, joten meillä on myös kokemuksia erilaisista toimintamalleista. Opinnäytetyö on tehty yhteistyönä sen laajuuden vuoksi.

1.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymyksiämme ovat:

- Mitkä ovat aloittelevan rikostutkijan yleisimpiä esitutkinnassa kohtaamia rikoksia?
- Mitä asioita pitää selvittää yleisimmissä aloittelevalla rikostutkijalla tutkittavana olevissa rikoksissa?

Tekemässämme oppaassa käymme läpi yksittäisiä rikosnimikkeitä, joita aloitteleva rikostutkija yleisimmin saa tutkittavakseen. Opinnäytetyömme tuotos eli produkti on opas, josta voi katsoa tärkeimmät seikat, jotka esitutkinnan aikana tulisi selvittää.

Olemme keränneet opinnäytetyömme produktin tietoperustan poliisilaitosten sisäisestä ohjeistuksesta. Olemme haastatelleet myös kahta Poliisiammattikorkeakoulun opettajaa, jotta saisimme rikostutkijan ja tutkinnanjohtajan näkökulman produktiimme.

1.2 Aiheen rajaus

Päätimme rajata opinnäytetyössämme käsiteltäviä rikoksia siten, että etsimme poliisin tilastojärjestelmä Polstatista 20 yleisintä rikosnimikettä rikosilmoitusmäärien perusteella. Näistä kahdestakymmenestä nimikkeestä valitsimme kuusi nimikettä, jotka ovat pahoinpitely, varkaus, huumausainerikos, petos, rattijuopumus ja vahingonteko. Pahoinpitelyn, varkauden ja vahingonteon osalta käsittelemme myös niiden lieviä tekomuotoja. Huumausainerikoksen lisäksi käsittelemme huumausaineen käyttörikosta. Rattijuopumuksesta käsittelemme myös törkeää tekemuotoa. Perustelemme käsiteltävien rikosnimikkeiden rajausta ja valintaa tarkemmin luvussa 4.1.

Opinnäytetyön raporttiosiossa esittelemme käsiteltävänä olevat rikosnimikkeet yleisesti. Kerromme, mitkä ovat kyseisten rikosten yleisimpiä tekomuotoja kirjallisuuden perusteella, sekä tarkastelemme rikosten konkurrensssia ja syyteoikeutta. Emme syvenny rikosoikeudelliseen problematiikkaan tarkemmin, koska se on niin laaja aihealue. Emme liioin käsittele produktissa rikosoikeudellisia ongelmia kovin tarkasti, joten ei olisi tarkoituksenmukaista käsitellä niitä opinnäytetyön raporttiosiossakaan.

Opinnäytetyömme produktissa keskitymme ainoastaan rikosten esitutkintaosioon. Erityisesti keskitymme niihin toimenpiteisiin, joita rikostutkijan tulisi tehdä rikoksen ollessa esitutkintavaiheessa. Emme käsittele erityisen tarkasti ensipartion toimintaa tapahtumapaikalla, koska opinnäytetyöhön käytettävä aika ei riittäisi niin laajaan katsaukseen ja lisäksi ensipartion toiminnasta on olemassa erikseen kirjoitettuja oppaita. Emme kuitenkaan voi jättää ensipartion toimintaa kokonaan pois, koska esitutkintaa tekevät niin valvonta- ja hälytyssektorilla työskentelevät konstaapelit kuin rikostutkijatkin.

1.3 Salassapito

Julkisessa oppilaitoksessa laadittu ja tutkintotodistuksen saamiseen johtanut opinnäytetyö on julkisuuslain (21.5.1999/621) mukaan viranomaisen asiakirja (Anna-Kaarina Linna 2015, 10). Perustuslain (11.6.1999/731) 12 § mukaan viranomaisen asiakirjat ovat julkisia, ellei niiden salassapidolle ole perusteita.

Laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta, eli niin kutsutussa julkisuuslaissa, säännellään, mikä viranomaisen asiakirja tai tieto on salassa pidettävää ja mikä julkista. Opinnäytetyömme produkti eli tuotos, opas aloittelevalle rikostutkijalle, on salassa pidettävä julkisuuslain 24 luvun 1. §:n 5 kohdan perusteella. Tämän lainkohdan mukaan erilaiset poliisin ja muiden viranomaisten tekniset ja taktiset menetelmät ovat salassa pidettäviä. Tiedot ja asiakirjat ovat julkisuusolehtaman mukaisesti salassa pidettäviä. Tämä tarkoittaa sitä, että tiedot ja asiakirjat täytyy pitää salassa, jos vahinkoedellytyslausekkeen mukainen tilanne toteutuu. Vahinkoedellytyslausekkeena on se, että mikäli tieto olisi julkista, se vaarantaisi rikosten ehkäisemistä ja selvittämistä tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden taikka rangaistuslaitoksen järjestyksen ylläpitämistä. Jos vahinkoedellytyslausekkeen tilanne ei toteudu, tieto on julkista. (Poliisihallitus 2019b, 17–18.)

Erilaisten taktisten ja teknisten menetelmien salassapidon tarkoituksena on turvata tehokas viranomaistoiminta. Usein viranomaisten teknisten ja taktisten toimien tehokkuus perustuu siihen, että ne eivät ole ihmisten tarkassa tiedossa. (Mäenpää 2008, 304.) Jos kaikki poliisin menetelmät rikostutkinnassa yksityiskohtineen olisivat julkisia, voisivat rikolliset henkilöt estää ja haitata poliisin työskentelyä (HE 30/1998, 91).

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS

Ammattikorkeakoulujen tavoitteena on kouluttaa opiskelijansa toimimaan asiantuntijatehtävissä valmistuttuaan ammattiin. Näissä tehtävissä tavoitteena on, että valmistunut opiskelija osaa hyödyntää tutkimus- ja kehittämistyön perusteita. Juuri opinnäytetyön tekeminen valmistaa näihin tutkimusta ja kehittämistä vaativiin työtehtäviin. (Vilka & Airaksinen 2003, 9–10.) Omassa opinnäytetyössämme syvennämme omaa ammattitaitoamme rikostutkinnan osa-alueella. Tarkastelemme tähän viitekehykseen osuvaa kirjallisuutta ja Poliisihallituksen ohjeistusta. Käsittelemme ja pohjaamme tietoperustaa myös poliisilaitosten omiin ohjeistuksiin sekä suorittamiimme asiantuntijahaastatteluihin.

2.1 Opinnäytetyön menetelmätavat

Ammattikorkeakouluissa tehtävien opinnäytetöiden yksi menetelmätapa on toiminnallinen opinnäytetyö. Muita opinnäytetyömenetelmiä ovat kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus ja kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus. Toiminnallisen työn tuotoksena syntyy aina jokin konkreettinen tuotos eli produkti, joka on hyvin työelämälähtöinen mutta kuitenkin teoreettisella ja tutkimuksellisella otteella kirjoitettu. Opinnäytetyön produktina voi olla esimerkiksi jokin tapahtuma, opas, turvallisuusohje tai näyttelyn järjestäminen. (Vilka & Airaksinen 2003, 51.) Meidän opinnäytetyömme produkti on opas aloittelevalle rikostutkijalle, mahdollisesti työharjoittelunsa aloittavalle nuoremmalle konstaapelille. Produktin tavoitteena on helpottaa uuden työntekijän tai harjoittelussa olevan nuoremman konstaapelin alkutaivalta rikostutkinnan jaksolla. Produktimme helpottaa myös työharjoitteluohjaajien taakkaa, kun kokemattoman työntekijän ei tarvitse kysyä kaikkea ohjaajaltaan.

Toiminnallisen opinnäytetyön produkti ei yksin riitä opinnäytetyöksi ammattikorkeakoulutaisessa oppilaitoksessa. Produktin lisäksi tulee esittää teoriapohjaisuus, raportti, minkä perusteella ja mihin tukeutuen tämä produkti on toteutettu. (Vilka & Airaksinen 2003, 41–42.) Opinnäytetyössämme olemme tehneet erillisen produktin, oppaan aloittelevalle rikostutkijalle. Tämän lisäksi olemme tässä raporttiosiossa kertoneet produktin teon vaiheista ja sen toteuttamisesta.

Kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän tiedonkeruumenetelmiä ovat kyselylomake, systemaattinen havainnointi tai valmiiden rekisterien ja tilastojen käyttö. Yleisin tiedonkeruumenetelmä kvantitatiivisessa tutkimusmenetelmässä on kyselylomake. (Vilka 2015, 94.)

Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä edellyttää aikaisemman teorian ja ilmiöiden tuntemista ja tiedonkeruuta - kuten esimerkiksi lomakekysely - pohjataan juuri näihin teorioihin ja ilmiöihin. Ilmiön muuttujien tulee olla tiedossa opinnäytetyötä tehdessä, jotta niitä voidaan mitata määrällisen tutkimusmenetelmän keinoin. (Kananen 2015, 197.)

Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä olisi voinut olla sopiva tutkimusmetodi toiseen tutkimuskysymykseemme, ”mitkä ovat yleisimpiä esitutkinnassa olevia rikoksia aloittavalle rikostutkijalla?”. Olisimme voineet tehdä kyselylomakkeen oman kurssimme opiskelijoille. Tällöin olisimme saaneet kattavamman otannan tutkimuskysymykseemme. Päätimme kuitenkin jättää kyselylomakkeen tekemättä opinnäytetyöhön varatun ajan rajallisuuden vuoksi pois. Koimme, että saimme kvalitatiivisella tutkimuksella enemmän lisäarvoa opinnäytetyömme produktiin.

Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä eroaa kvantitatiivisesta menetelmästä aineiston tiedonkeruumenetelmällä. Kvalitatiivisessa tutkimusmenetelmässä tieto kerätään haastattelemalla. Kvalitatiivisessa menetelmässä tutkija ei tiedä ilmiöitä ja siihen vaikuttavia muuttujia toisin kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Kvalitatiivisella tutkimuksella pyritään saamaan uutta tietoa ja ymmärrystä tutkimusongelmiin haastattelemalla niitä, joita tämä ilmiö tai tutkimus koskettaa. Kvalitatiivisella menetelmällä voidaan hankkia myös syvällisempi näkemys tutkittavasta ilmiöstä. (Kananen 2015, s. 128.)

Luvussa 5.1 kerromme kvalitatiivisella menetelmällä tehdystä tiedonkeruusta tätä opinnäytetyötä varten.

2.2 Teoreettinen viitekehys

Teoreettisessa viitekehyksessä tulee esittää opinnäytetyön pohjana käytetty teorian tieto. Jokainen opinnäytetyö vaatii oman teorian perustuvan osuutensa. Tällä teoriaosuudella kerrotaan, kuinka hyvin tekijä on perehtynyt tutkimansa ongelman jo olemassa olevaan teoriaan ja tutkimuksiin. Jorma Kananen mukaan teoreettisella viitekehyksellä voidaan tarkoittaa myös kaikkea sitä teoriaa, mitä aiheesta on jo kirjoitettu. Kananen kertoo, että tarkan teorian tiedon löytäminen juuri kyseiseen ongelmaan voi olla vaikeaa. Hän kertoo, että tällöin teoreettisena viitekehysenä on mahdollista käyttää niitä kirjoituksia, mitä aiheesta tai ongelmasta on kirjoitettu tai tutkittu. (Kananen 2010, 21.)

Opinnäytetyössämme olemme käyttäneet teoreettisena viitekehystenä käsittelemämme rikosnimikkeisiin liittyvää lainsäädäntöä, poliisilaitosten omia ohjeistuksia liittyen käsittelemämme rikosten tutkintaan sekä poliisin alipäällystötutkinnossa tehtyä opinnäytetyötä. Opinnäytetyössämme olemme avanneet poliisin suorittamaa esitutkintaa ja siihen liittyvää lainsäädäntöä. Tämän lisäksi olemme perehtyneet vielä produktin kirjoittamiseen liittyvään kirjallisuuteen. Hankimme tietoa myös siitä, millainen olisi hyvän produktin visuaalinen muoto ja miten informaatio kannattaa tuotteeseen kirjoittaa.

3 TIETOPERUSTA

3.1 Poliisin tehtävät

Poliisilain (22.7.2011/872) 1 luvun 1 §:ssä määritellään Suomen poliisille kuuluvat tehtävät. Näitä tehtäviä ovat oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Lisäksi poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä. Poliisin toiminnan täytyy perustuslain (11.6.1999/731) mukaan aina perustua lakiin ja asetuksiin (PL 1:2 §).

Esitutinnan käsitettä ei ole laissa määritelty, mutta se voidaan määritellä ”selvityksen hankkimiseksi rikokseksi epäillystä teosta mahdollisen syyteharkinnan suorittamista ja rikosoikeudenkäynnin valmistelua varten” (Helminen ym. 2014, 17-18).

Esitutkintalaissa (22.7.2011/805) säädetään esitutinnan aloittamisesta, sen sisällöstä ja lopettamisesta sekä poliisin toimivaltuuksista. Esitutkintalain mukaan poliisin velvollisuus on aloittaa rikoksen selvittäminen heti, kun on syytä epäillä rikosta. Tieto rikoksesta voi tulla poliisille rikoksen kohteeksi joutuneelta, sivulliselta tai poliisin oman valvonnan seurauksena. Kun tieto rikoksesta on tullut poliisille, poliisi ratkaisee, miten asiaa ryhdytään käsittelemään. Täydellisen esitutinnan sijaan tietyissä rikoksissa voidaan käyttää suppeaa esitutkintaa tai sakkomenettelyä. Näistä vaihtoehtoista kerromme jäljempänä lisää.

Toinen poliisin toimintaa sääntelevä laki, pakkokeinolaki, sääntelee poliisin tiedonhankintamenetelmiä. Kummassakaan laissa ei kuitenkaan sanota oikeastaan mitään siitä, millä tavoin poliisin tulee rikostutkintaa suorittaa.

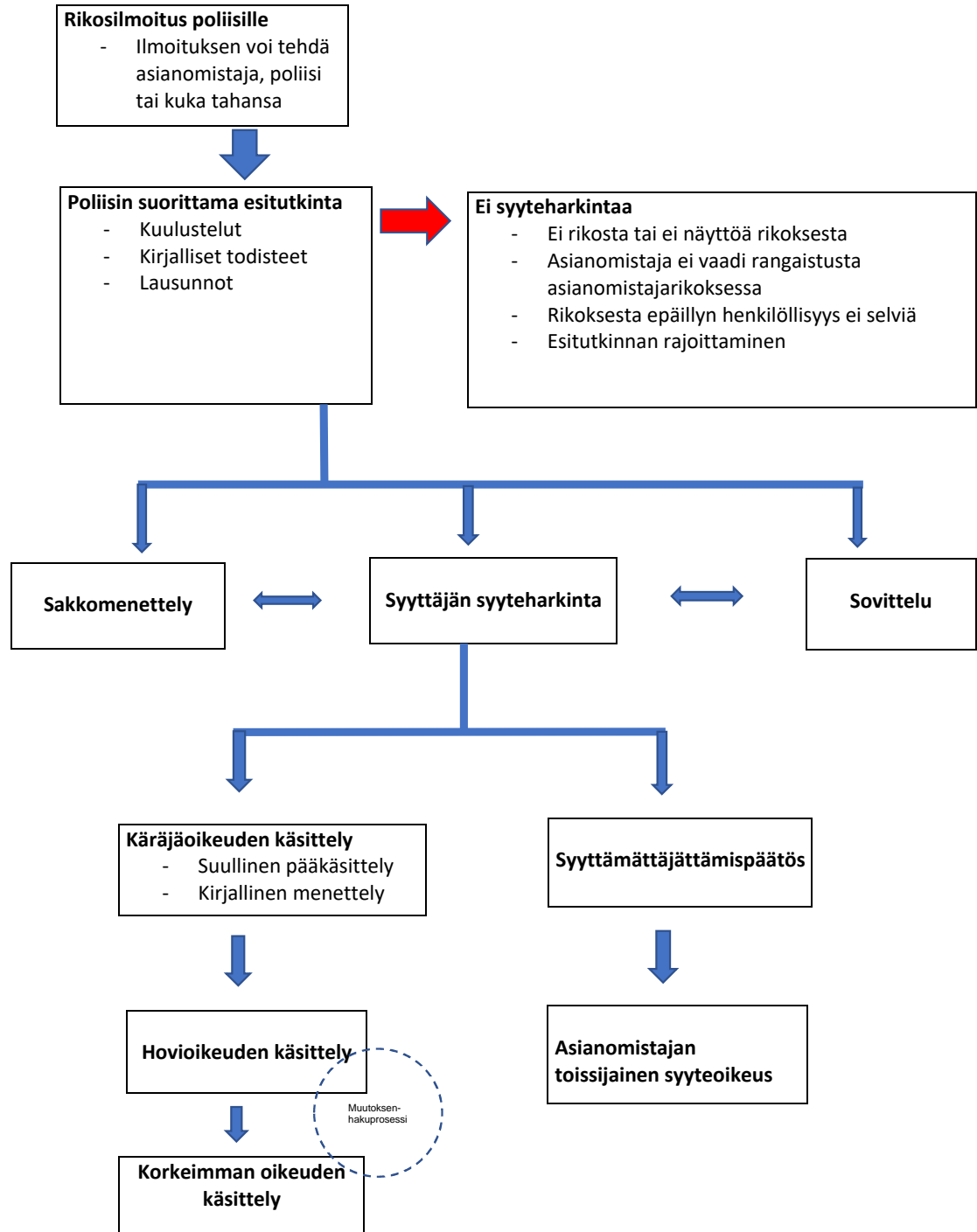
3.2 Täydellinen esitutkinta

Esitutkinta suoritetaan joko täydellisenä tai suppeana. Esitutinnan suorittamisen laajuus riippuu tutkittavan asian laadusta. Jos kysymyksessä on vähäinen ja selvä rikkomus, tutkinta

voidaan suorittaa kirjaamalla olosuhteet ja lausumat vain pääpiirteittäin. Tällöin esitutkinnasta käytetään nimitystä suppea esitutkinta. Laajemmasta esitutkinnasta käytetään nimitystä täydellinen esitutkinta. (Helminen ym. 2014, 32–40.)

Rikokset jaetaan virallisen syytteen alaisiin rikoksiin ja asianomistajarikoksiin. Virallisen syytteen alaisissa rikoksissa poliisi suorittaa esitutkinnan, vaikka asianomistaja ei esittäisi-
kään rangaistusvaatimusta. Asianomistajarikoksissa asianomistaja voi missä esitutkinnan vaiheessa peruuttaa rangaistusvaatimuksensa, jolloin poliisin on keskeytettävä esitutkintatoimenpiteet. Asianomistajarikoksen tutkiminen edellyttää siis asianomistajan rangaistusvaatimusta. (Helminen ym. 2014, 309.)

Rikosprosessin kulku on helpompi hahmottaa prosessikaavion avulla. Kaaviossa 1 olemme käyneet rikosprosessin kulun läpi esitutkinnan aloittamisesta tuomioistuinkäsittelyihin saakka.

Kaavio 1. Rikosprosessin eteneminen. (Rikosuhripäivystys, 23.11.2019.)

Kaaviossa 1 havainnollistetaan rikosprosessin kulkua. Rikosprosessi alkaa siitä, kun poliisille ilmoitetaan rikoksesta. Poliisi aloittaa esitutinnan, kun on syytä epäillä rikoksen tapahtuneen. Epäiltyä rikosta tutkittaessa poliisi suorittaa esitutkintatoimenpiteitä, joita ovat asianomistajan, rikoksesta epäillyn ja todistajan kuulustelut, muiden todisteiden hankkiminen

sekä pakkokeinojen käyttö. Kuulustelut kirjataan esitutkintapöytäkirjaan, jonka kuulusteltava itse hyväksyy. Muiden todisteiden hankkimista ei ole säännelty ETL:ssa, mutta tyypillisiä todistelutoimia ovat esimerkiksi tunnistamiset, joissa todistaja voi tunnistaa rikoksen tekijän muiden joukosta. Kuvion 1 mukaisesti esitutkinta ei välttämättä johda syyteharkintaan, jos esimerkiksi esitutkinnan perusteella selviää, että rikosta ei ole tapahtunut. (Helminen ym. 2014, 32–40.)

Poliisi voi käyttää pakkokeinoja esitutkinnan aikana ja sen jälkeenkin tarvittaessa aina tuomioistuimen tuomitsemien seuraamusten alkamiseen saakka. Pakkokeinoista säädetään pakkokeinolaissa. Pakkokeinoja käytetään rikosprosessin häiriöttömän kulun turvaamiseksi, todisteiden hankkimiseksi sekä rikollisen toiminnan jatkamisen estämiseksi. Useista pakkokeinoista päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. (Eml.)

Kun tarvittavat esitutkintatoimenpiteet on suoritettu, esitutkinta päätetään poliisin osalta. Esitutkinta-aineistosta muodostetaan esitutkintapöytäkirja. Kuvion 1 mukaisesti asia siirretään syyttäjän ratkaistavaksi, käytetään sakkomenettelyä tai asia menee sovitteluun. Syyttäjä voi tehdä joko syyttämättäjättämispäätöksen tai viedä asian käräjäoikeuden ratkaistavaksi. (Jaana Koivukangas 2007, 15.)

3.3 Suppea esitutkinta

Poliisi voi selvittää yksinkertaisen ja selvän rikosasian niin sanotussa suppeassa esitutkinnassa. Rikoksen selvyuden ja yksinkertaisuuden lisäksi rikoksen pitää olla sellainen, ettei siitä vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ole rangaistuksena muuta kuin sakkoa. Suppeassa esitutkinnassa poliisipartio suorittaa tarvittavat kuulustelut ja muut esitutkintatoimenpiteet paikan päällä esimerkiksi poliisiautossa. Suppeaa esitutkintaa voidaan käyttää esimerkiksi liikenne rikkomusten, muiden yksinkertaisten liikenne rikosten, lievien omaisuusrikosten sekä vähäisten väkivaltarikosten tutkinnassa. Suppean esitutkinnan jälkeen esitutkinta-aineisto voidaan toimittaa syyttäjälle syyteharkintaa varten. Vaihtoehtoisesti rikosasia voidaan käsitellä sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain mukaisessa sakkomenettelyssä. (Helminen ym. 2014, 41–46.)

Suppea esitutkinta poikkeaa täydellisestä esitutkinnasta siten, että suppeassa esitutkinnassa ei ole tutkinnanjohtajaa ja kuulustelukertomukseen merkitään vain kuulusteltavan lausuman

pääsisältö. Lausumaa ei myöskään tarvitse kirjoittaa kuulustelupöytäkirjaan, vaan se voidaan kirjoittaa esimerkiksi sakkolomakkeelle. (ETL 11:2§.)

3.4 Sakkomenettely

Sakkomenettelyssä poliisi tai syyttäjä määrää yksinkertaisesta ja selvästä rikoksesta epäilylle sakon riippuen rikosasian laadusta. Tällaisia rikoksia ovat esimerkiksi liikenneturvallisuuden vaarantaminen, kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta, näpistys ja huumausaineen käyttörikos. Sakkomenettely on täydelliseen esitutkintaan verrattuna kevyempi ja nopeampi tapa käsitellä rikosasioita. Sakkomenettelyssä rikosasiaa ei käsitellä tuomioistuimessa, vaan poliisi tai syyttäjä määrää rikoksesta sakon. Sakkomenettelyyn soveltuvat yksinkertaiset ja selvät rikokset. Sakkomenettelyä ei voida käyttää, jos rikoksesta voi lain mukaan seurata ankarampi rangaistus kuin sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. (Poliisihallitus 2019a, 1.)

Kaaviossa 2 olemme kuvanneet, millä edellytyksillä sakkomenettelyä voidaan käyttää.

Kaavio 2. Sakkomenettelyyn soveltuvan rikoksen ehdot. (Poliisihallitus 2019a, 10–11.)

Kaaviossa 2 käydään kysymysten avulla vaiheittain läpi, voidaanko rikosasiassa käyttää sakkomenettelyä. Jos johonkin kysymykseen tulee eri vastaus kuin kaaviossa olevissa nuolissa, asiaa ei voida käsitellä sakkomenettelyssä. Asia siirtyy esitutkintaan, jos kyseessä on rikos.

3.5 Kuulustelu

Kuulustelulla tarkoitetaan esitutkinnassa poliisin tai muun esitutkintaviranomaisen toimesta ja vastuulla tapahtuvaa esitutkintalainsäädännön mukaista, määrämuotoista esitutkintatoimenpidettä. Kuulusteltavan henkilön suullisesti antamat tutkittavan asian kannalta merkittävät tiedot kirjataan tai tallennetaan kuultavan hyväksymässä muodossa kuulustelu-
pöytäkirjaan tai ääni- tai kuvatallenteelle. (Helminen, Fredman, Kanerva, Tolvanen, Viitanen 2014, 379.)

Kuulustelun tavoitteena on tuottaa kuulustelukertomus, joka vastaa mahdollisimman hyvin sitä, mitä kuulusteltava on kertonut. Kuulustelukertomuksen tavoitteena on, että siinä on mahdollisimman tarkasti kaikki se, minkä kuulusteltava tietää ja muistaa tutkittavana olevasta asiasta. (Ellonen & Karstinen & Nykänen 1996, 6–7.)

Kuulustelut ovat esitutkinnassa keskeinen keino selvittää tutkittavana olevaa asiaa ja kerätä tietoa muista esitutkinnassa selvitettävistä asioista. Kuulustelussa kuulustelukertomukseen voidaan myös kirjata muiden esitutkintatoimenpiteiden avulla saadut tiedot. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 98.)

Tolvanen ja Kukkonen (2011) ovat jakaneet kuulustelun keskeiset vaiheet kahdeksaan osaan. Ensimmäinen vaihe on kuulusteltavan prosessuaalisen aseman selvittäminen, ja sen ilmoittaminen kuulusteltavalle. Asema voi olla asianomistaja, rikoksesta epäilty, todistaja tai asiantuntija. Toiseksi kuultavalle ilmoitetaan hänen asemansa mukaisesti oikeudet ja velvollisuudet, joita asemaan kuuluu. Kolmannessa vaiheessa kirjataan kuulustelukertomukseen kuulusteltavan henkilötiedot. Neljäntenä vaiheena voidaan pitää kuulustelijan ja kuultavan alkukeskustelua, jossa luodaan edellytykset kuulustelun onnistumiselle. Alkukeskustelussa voidaan esimerkiksi käydä läpi kuulustelun kulku. Alkukeskustelua ei tarvitse kirjata kuulustelupöytäkirjaan. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 110–111.)

Viides vaihe on vapaa kerronta, jossa kuulusteltavaa pyydetään kertomaan omin sanoin yhtäjaksoisesti tutkittavasta asiasta. Aina vapaa kerronta ei onnistu, jolloin voidaan edetä suoraan kuudenteen vaiheeseen, eli kuulustelijan kuultavalle esittämiin tarkentaviin kysymyksiin. Seuraava vaihe on kuulustelukertomuksen kirjaaminen, jossa kuulustelija kirjoittaa kuulustelussa ilmenneet asiat ja tapahtumat kuulustelukertomukseen. Sitten kuulusteltava tarkastaa ja tarvittaessa korjaa kuulustelukertomuksen. Lopuksi kuulusteltava hyväksyy kuulustelukertomuksen. (Eml.)

Helminen ym. (2014) mukaan rikoksesta epäillyn kuulustelu on esitutkinnan olennaisin osa. Rikoksen selvittämisen kannalta ratkaisevin merkitys on sillä, miten epäillyn kuulustelussa onnistutaan. Esitutkintalaissa epäillyn kuulustelemista koskevia säännöksiä on vähän. Epäillyn kuulusteluun liittyvät kuulustelutaktiset seikat joudutaan selvittämään koulutuksessa tai opettelemaan työn ohessa niin sanotusti kantapäähän kautta. (Helminen ym. 2014, 404–405.) Epäillyn kuulustelusta on olemassa runsaasti kirjallisuutta, ja oppaassammekin kiinnitetään siihen erityistä huomiota.

Suomalaisessa rikostutkintakäytännössä painotetaan vahvasti kuulustelujen merkitystä. Varsinkin perusmuotoisten ja lievien pahoinpitelyjen tutkinnassa vähemmälle huomiolle ovat jääneet niin sanotut perinteiset rikostutkinnan menetelmät, kuten tunnistaminen, katselmus, kirjalliset todisteet ja rikospaikkatutkimus. (Niemi-Kiesiläinen 2004, 211.)

3.6 Aiemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt

Poliisin sisäisessä verkossa on ladattavissa Helsingin poliisilaitoksen käsikirjoja erilaisten rikosten tutkimiseen. Käsikirjat sisältävät Helsingin poliisilaitoksen toimintamalleja ja työohjeita. Näitä käsikirjoja on tehty käsittelemiemme rikosten osalta pahoinpitelyrikoksista, huumausainerikoksista sekä rattijuopumusrikoksista. Käsikirjat käsittelevät rikoksia laajasti, ja toimenpideohjeita on kentän toimintaan, tutkinnan toimintaan sekä korjaaviin toimenpiteisiin ja ennalta estävään toimintaan. Käsikirjat ovat salassa pidettäviä, koska ne sisältävät poliisin teknisiä ja taktisia menetelmiä, joten emme voi kirjoittaa niistä opinnäytteen julkiseen raporttiosioon.

Aihettamme sivuaa Jyrki Laineen Poliisiammattikorkeakoulun ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö ”Rikostutkinnan askelmerkit” (2016). Sen produktina on opas,

jossa on käsitelty tiettyjen rikosnimikkeiden tutkintaa Lounais-Suomen poliisilaitoksen alueella. ”Rikostutkinnan askelmerkit” -työn näkökulma poikkeaa opinnäytetyömme produktista siten, että siinä on käsitelty useampia rikosnimikkeitä, mutta ei yhtä laajasti yksittäisiä toimenpiteitä rikosnimikkeittäin kuin meidän opinnäytetyössämme. Lisäksi ”Rikostutkinnan askelmerkit” on tehty Lounais-Suomen poliisilaitoksen alueelle, kun taas meidän produktissamme käsittelemme rikostutkintaa valtakunnallisesti. ”Rikostutkinnan askelmerkit” -työ on salassa pidettävä, joten emme voi avata sitä opinnäytetyömme julkiseen raporttiosioon.

Poliisiammattikorkeakoulussa on tehty muitakin aihettamme sivuavia opinnäytetöitä, mutta ei samasta näkökulmasta kuin meidän omamme. Teppo Kallio on tehnyt opinnäytetyön ”Uusien talousrikostutkijoiden perehdytys Hämeen poliisilaitoksessa” (2018). Kallion työssä suunnitellaan perehdytysjakso aloitteleville talousrikostutkijoille. Kallion työ poikkeaa omasta aiheestamme siten, että siinä suunnitellaan perehdytysjakso, kun meidän työssämme on tarkoitus tehdä opas. Kallion työssä myös keskitytään talousrikoksiin, kun taas meidän produktissamme keskitymme yleisimpiin aloittelevalle rikostutkijalle tutkittavaksi tuleviin rikoksiin. Kallion tutkimusmetodi on toiminnallinen työ, samoin kuin meilläkin.

Ville Karvonen on tehnyt opinnäytetyönsä vuonna 2017 aiheesta ”Menettelytavat näpistysrikosten tutkinnassa”. Karvosen työssä käydään läpi erilaisia toimintamalleja näpistysrikosten tutkinnassa. Karvosen työ poikkeaa omasta aiheestamme siten, että se käsittelee ainoastaan näpistysrikoksia. Tutkimusmetodi Karvosen työssä on kvalitatiivinen.

Jenni Savolainen on tehnyt opinnäytetyön ”Tutkijan muistikirja Oulun pikatutkintaan” (2017). Savolainen on käsitellyt työssään ainoastaan Oulun pikatutkintaa. Lisäksi Savolaisen työssä ei käsitellä yksittäisiä rikosnimikkeitä, vaan annetaan yleisiä ohjeita rikostutkintatyöhön.

4 KÄSITELTÄVÄT RIKOSNIMIKKEET

Tässä luvussa kerromme, millä perusteilla valitsimme rikosnimikkeet, joita käsittelemme oppaassamme. Lisäksi esittelemme nämä valitsemamme rikosnimikkeet yleisesti. Kerromme, mitkä ovat rikosten yleisimmät tekotavat, niiden syyteoikeudet ja konkurrenssin sekä rikosten soveltuvuuden sakkomenettelyyn. Käsittelemme myös yleisistä lähteistä löytämiämme asioita, joita esitutkinnassa tulee selvittää. Kaikkien nimikkeiden kohdalla emme ole löytänyt yleisistä lähteistä tutkinnan toimenpiteitä, joten näiden nimikkeiden kohdalla emme tutkintaa ole käsitelleet.

4.1 Käsiteltävien rikosnimikkeiden rajaus

Kun mietimme, mitä rikoksia käsittelemme tässä opinnäytetyössä, päätimme rajata käsiteltävät rikokset niiden esiintyvyyden mukaan. Listasimme rikoksia, joita tutkimme eniten työharjoittelumme aikana. Tämän jälkeen teimme poliisin tilastointijärjestelmä Polstatissa haun eniten ilmoitetuista rikoksista vuodelta 2018 (kuviot 3). Polstat on poliisihallituksen ylläpitämä valtakunnallinen tilastointijärjestelmä ja sen sisältämä tieto on julkista (Sisäisen turvallisuuden portaali/Tuovi 26.11.2019). Havaitimme, että tekemässämme listassa oli useita samoja rikosnimikkeitä kuin Polstatista saamassamme tilastossa.

20 eniten ilmoitettua rikosta Suomessa	2018
LIIKENNERIKKOMUS	348 359
LIIKENNETURVALLISUUDEN VAARANTAMINEN	66 604
NÄPISTYS	59 912
VARKAUS	53 860
KULKUNEUVON KULJETTAMINEN OIKEUDETTA	24 458
VAHINGONTEKO	23 810
PAHOINPITELY	22 891
AJONEUVORIKKOMUS	23 658
HUUMAUSAINEN KÄYTTÖRIKOS	19 190
PETOS	11 584
RATTIJUOPUMUS	11 702
LIEVÄ PETOS	8 931
LAITON UHKAUS	9 186
LIEVÄ PAHOINPITELY	8 697
TÖRKEÄ RATTIJUOPUMUS	7 215
HUUMAUSAINERIKOS	6 189
LIEVÄ VAHINGONTEKO	6 531
KUNNIANLOUKKAUS	4 985
VARKAUDEN YRITYS	4 817
TÖRKEÄ LIIKENNETURVALLISUUDEN VAARANTAMINEN	4 028

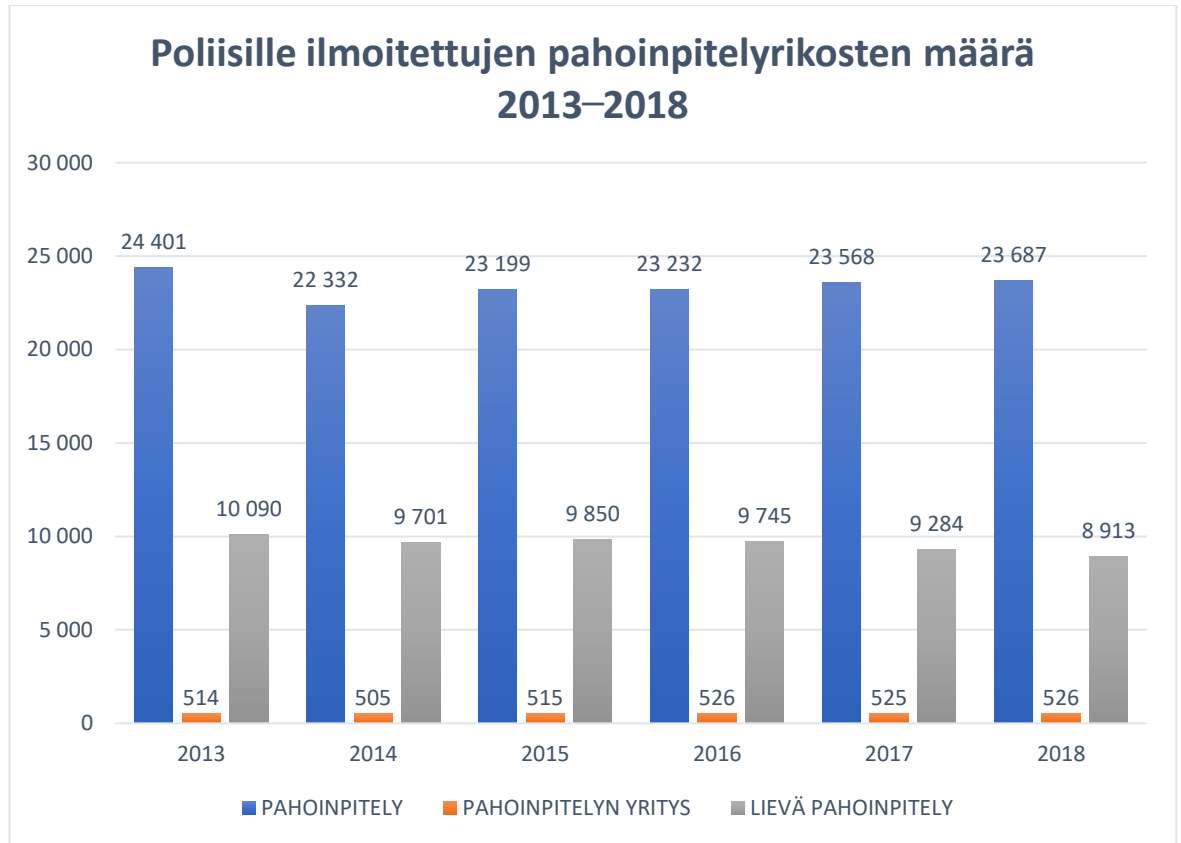
Kuvio 3. 20 eniten ilmoitettua rikosta Suomessa vuonna 2018. (Polstat, 26.11.2019). Taulukosta on lihavoitu ne rikosnimikkeet, joita päätimme käsitellä tässä opinnäytetyössä.

Kuviossa 3 olevista rikoksista rajasimme pois sakkomenettelyyn soveltuvat rikokset. Ne käsitellään yleensä sakolla, eivätkä ne työllistä rikostutkintaa juurikaan. Tämän rajauksen jälkeen jäljelle jäi 16 rikosnimikettä, joista rajasimme pois kunnianloukkauksen, laittoman uhkauksen sekä törkeän liikenneturvallisuuden vaarantamisen, koska meillä ei ole kokemusta kyseisten rikosten tutkinnasta. Näiden rajausten jälkeen jäljelle jäivät pahoinpitely, varkaus, rattijuopumus, vahingonteko, huumausainerikos ja petos. Päätimme ottaa opinnäytetyöhömme mukaan näiden perusmuotoisten nimikkeiden lisäksi niiden lievät tekomuodot ja rattijuopumuksen osalta sen törkeän tekemuodon. Otimme nämä mukaan sen takia, että poliisin on osattava arvioida rikosta tutkiessaan, onko kyseessä perusmuotoinen, lievä vai törkeä tekemuoto.

4.2 Pahoinpitely ja lievä pahoinpitely

Tässä alaluvussa käsitellään rikoslain 21 luvun 5 §:n pahoinpitelyä ja 21 luvun 7§:n lievää pahoinpitelyä. Kuvion 3 mukaan vuonna 2018 pahoinpitelystä kirjattiin seitsemänneksi eni-

ten rikosilmoituksia Suomessa, joten kyseessä on varsin yleinen rikos. Kuviossa 4 on nähtävillä, että valtakunnallisesti pahoinpitelyjen ja lievien pahoinpitelyjen määrä on pysynyt samoissa lukemissa viimeisen viiden vuoden aikana.

Kuvio 4. (Polstat, 26.11.2019).

Pahoinpitelystä säädetään rikoslain (19.12.1889/39) 21 luvun 5 §:ssä.

Joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan, on tuomittava pahoinpitelystä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Pahoinpitelyssä tekotapana on yleensä ruumiillinen väkivalta. Sitä voi olla mikä tahansa toiminta, jolla loukataan toisen ruumiillista koskemattomuutta ja josta voi aiheutua toiselle vamma tai muu terveyden vahingoittuminen. Vahingon syntyminen ei kuitenkaan ole teon tunnusmerkistön täyttymisen edellytys. Tyypillisiä tekotapoja pahoinpitelyyn ruumiilliselle väkivallalle ovat töniminen, nyrkillä lyöminen ja potkiminen. (Kirsti Ruuska, Rikosoikeuden luento 2018, 13.)

Toinen pahoinpitelyn tekotapa on toisen terveyden vahingoittaminen ruumiillista väkivaltaa tekemättä. Tällaista väkivaltaa voi olla esimerkiksi jonkin taudin aiheuttaminen, myrkyllisten aineiden juottaminen tai kuulon tai näön vahingoittaminen. (Eml.)

Pahoinpitelyn tunnusmerkistötekijöihin kuuluu terveyden vahingoittaminen. Terveys voi olla fyysistä terveyttä tai henkistä terveyttä. Myös mielenterveyden vahingoittaminen voidaan katsoa terveyden vahingoittamiseksi. Toinen tunnusmerkistökä on kivun aiheuttaminen. Tässä yhteydessä kivulla tarkoitettaneen ainoastaan fyysistä kipua. (Frände & Matikkala & Tapani & Tolvanen & Viljanen & Wahlberg 2018, 253.)

Kolmas tunnusmerkistökä on tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan saattaminen. Tekotapa tähän voi olla esimerkiksi toisen nukuttaminen tahdon vastaisesti esimerkiksi lääkkeillä tai huumausaineilla. (Eml.; HE 94/1993 vp, 91 ja 95–96.)

Lievästä pahoinpitelystä säädetään rikoslain 21 luvun 7 §:ssä.

Jos pahoinpitely, huomioon ottaen väkivallan, ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksen tai terveyden vahingoittamisen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikosentekijä on tuomittava lievästä pahoinpitelystä sakkoon.

Arvioidessa, onko teko pahoinpitely vai lievä pahoinpitely, pitää miettiä kokonaisarvostelua. Esimerkiksi kivun aiheuttaminen toteuttaa perusmuotoisen pahoinpitelyn tunnusmerkistön, ellei teko ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen. (Frände ym. 2018, 261.)

Konkurrenssi. Rikoslaisissa on erikseen säädökset virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta (RL 16:1), virkamiehen vastustamisesta (RL 16:2) ja järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamisesta (RL 17:6). Lievän pahoinpitelyn katsotaan sisältyvän virkamiehen väkivaltaiseen vastustamiseen, sen sijaan perusmuotoinen pahoinpitely ei sisälly. (HE 78/2010).

Syyteoikeus. Pahoinpitely on virallisen syytteen alainen rikos, eli syyttäjä saa nostaa syytteen, vaikka asianomistaja ei vaatisi rangaistusta. Pahoinpitelyn yritys on rangaistava. Sen sijaan lievän pahoinpitelyn yritys ei ole rangaistava (HE 94/1993 vp).

Lievä pahoinpitely on lähtökohtaisesti asianomistajarikos. Se tarkoittaa sitä, että syyttäjä ei saa nostaa syytettä, mikäli asianomistaja ei vaadi rangaistusta. Lievässä pahoinpitelyssä poikkeuksia on kolme. Mikäli lievä pahoinpitely on kohdistunut

1. alle 18-vuotiaaseen henkilöön
2. tekijän aviopuolisoon, entiseen aviopuolisoon, sisarukseen, sukulaiseen suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa tai henkilöön, joka asuu tai on asunut tekijän kanssa yhteistaloudessa tai on tai on ollut muuten näihin rinnastettavan henkilökohtaisen suhteen takia hänelle läheinen
3. henkilöön hänen työtehtäviensä vuoksi eikä rikosentekijä kuulu työpaikan henkilöstöön,

lievä pahoinpitely on virallisen syytteen alainen. (HE 78/2010.)

Sakkomenettely. Pahoinpitelystä poliisi ei voi antaa sakkoa, koska teosta säädetty ankarin rangaistus on kaksi vuotta vankeutta. Lievästä pahoinpitelystä rangaistuksena on ainoastaan sakko, joten se soveltuu rangaistusasteikkonsa puolesta sakkomenettelyyn.

Tutkinta. Perusmuotoisissa ja lievissä pahoinpitelyrikoksissa rikospaikkatutkinta tehdään yleensä ensipartion toimesta välittömästi tapahtumapaikalla. Poliisin tulisi ottaa valokuvia uhrista ja ympäristöstä, taltioida mahdollinen tekoväline ja mahdollisia muita esinetodisteita. Niitä voivat olla esimerkiksi vyöt, rikkoontuneet lasit ja pullot, astiat, repeytyneet tai veriset vaatteet jne. Varsinaista rikosteknistä tutkintaa esineiden osalta ei tarvitse tehdä, jos epäillyn henkilöllisyydestä ei ole epäselvyyttä. Niillä voi kuitenkin olla merkitystä todisteena, sillä esineissä olevat jäljet voivat joko heikentää tai tukea jonkun kertomusta. Lisäksi jos esine on takavarikoitu, siihen voidaan tehdä tarvittaessa rikosteknisiäkin tutkimuksia. Jos esinettä ei takavarikoida, siihen ei voida tehdä rikosteknisiä tutkimuksia. (Niemi-Kiesiläinen 2004, 214–215.)

Rikospaikkatutkintaan kuuluvat myös poliisin tekemät havainnot rikospaikalta. Havainnot tulisi kirjata ylös, jotta tapahtumien muistaminen myöhemmin olisi mahdollista. Jos poliisia kuulustellaan myöhemmin todistajan asemassa, muistiinpanot myös lisäävät kertomuksen uskottavuutta. (Niemi-Kiesiläinen 2004, 215.)

Tärkeään osaan nousevat poliisin tekemät alustavat puhuttelut, sillä varsinaiseen kuulusteluun kutsutaan mahdollisesti vasta pitkän ajan kuluttua. Tällöin muistikuvat tapahtumasta saattavat haalistua, ja varsinkin parisuhdeväkivallassa meneillään saattaa olla “kuherruskuukausi”-periodi. Silloin voi käydä niin, että uhrilla ei olekaan vaatimuksia eikä hän halua selvittää asiaa, jolloin näyttöä rikokseen on hankala saada. (Niemi-Kiesiläinen 2004, 220.)

Sisäasiainministeriön poliisiosaston julkaisemassa toimenpideohjeessa esitellään keinoja, joilla väkivaltarikoksia voitaisiin tehokkaammin estää ja selvittää. Väkivaltarikosten esitutkinnassa pitäisi hyödyntää laajasti esitutkintaa tehostavia pakkokeinoja, kuten kiinniottoja, pidätyksiä, vakuustakavarikoita ja turvaamistoimia. Lähestymiskielto on hyvä keino ehkäistä väkivallan uusiutumista ja suojella väkivallan uhria. Asianomistajaa on syytä kuulustella aina, vähintään puhelimitse. (Poliisin toimenpiteet väkivallan estämisessä ja vähentämisessä, Poliisin ylijohdon julkaisusarja 10/2005, 32–33.)

Ohjeen mukaan lähisuhdeväkivaltatapauksissa tulee selvittää, onko väkivaltaa ollut suhteessa aiemmin. Henkilörekisteröinti tehdään kaikilta rikoksesta epäillyiltä silloin, kun siihen on edellytykset. Tämä helpottaa mahdollisten tulevien rikosten selvittämistä. (Eml.)

Tutkintapäiväkirjan päivittämisellä voidaan varmistaa, että tarvittavat alkutoimenpiteet tutkinnassa on tehty ja että työtä ei tehdä kahteen kertaan. Tutkintasuunnitelmalla voidaan huomioida esitutkinnan tarpeet, erityispiirteet ja kattavuus. (Eml.)

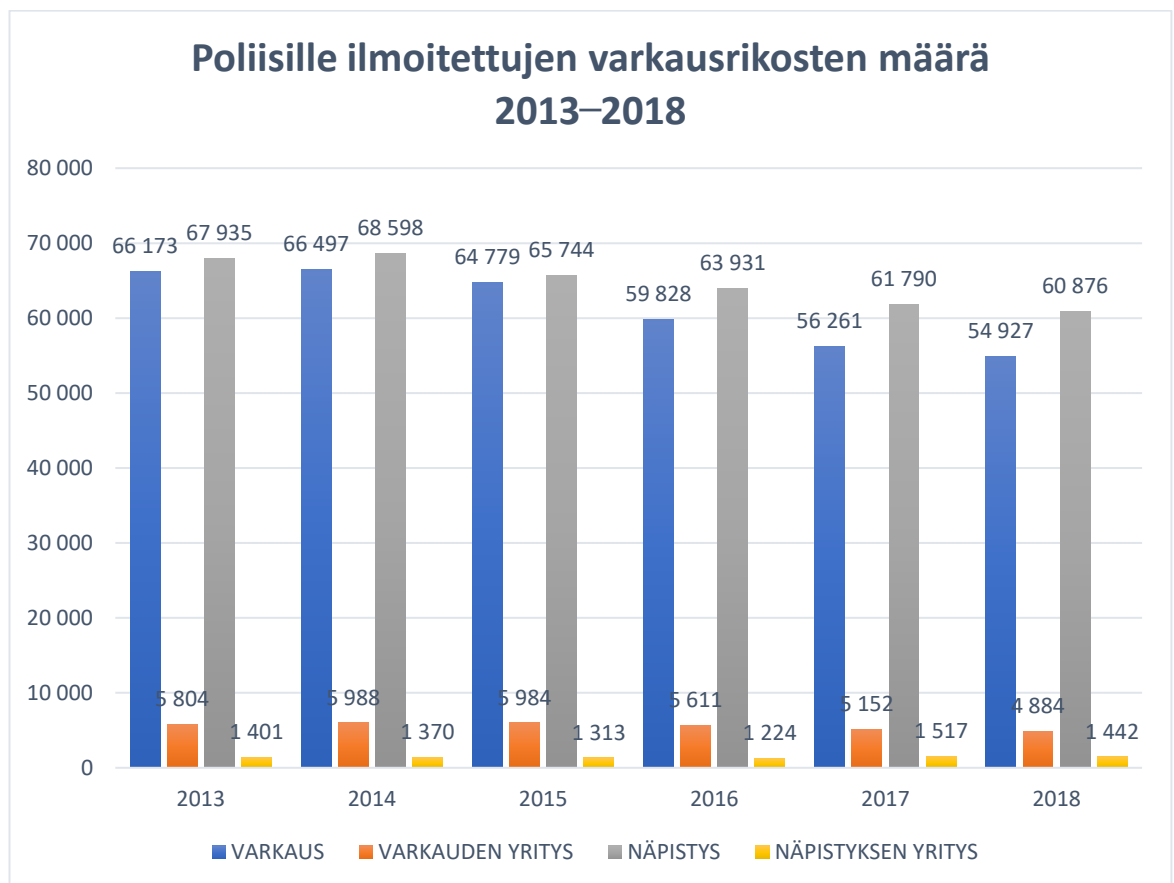
Toimenpideohjeessa esitetään myös suosituksia keinoista, joiden avulla poliisi saisi estettyä ja vähennettyä väkivaltaa. Suosituksia ovat muun muassa se, että esitutkinta suoritetaan mahdollisimman nopeasti silloin, kun epäiltynä on nuori henkilö, jonka rikoskierre on mahdollista katkaista. Tällaisessa tutkinnassa pyritään käyttämään rikosten ennalta ehkäisyyn tähtääviä keinoja, kuten sovittelua, lähestymiskieltoja ja pidätyksiä. (Eml.)

Rikosilmoituksen vastaanottajan vastuulla on, että rikosilmoitusta kirjattaessa ei käytetä tekoon nähden liian lieviä rikosnimikkeitä. Jos uhri on puolustuskyvytön tai alisteisessa valtasemassa suhteessa tekijään, esimerkiksi lapsi, nainen, vanhus tai liikuntakyvytön, kyseen voi useasti tulla törkeä tekemuoto. (Eml.)

4.3 Varkaus ja näpistys

Rikoslain 28 luku käsittelee omaisuuteen kohdistuvia rikoksia. Omaisuuteen kohdistuneet rikokset jaetaan kolmeen kategoriaan: vähäiseen, perusmuotoiseen ja törkeään tekemuotoon. Jako näiden kategorioiden välillä perustuu tapahtuneen rikoksen kokonaisarviointiin. (Frände ym. 2018, 507.)

Kuviosta 5 voidaan nähdä omaisuuteen kohdistuvien rikosten kehittyminen viimeisen 5 vuoden ajalta. Kaikki muutokset tällä aikavälillä ovat olleet hyvin pieniä. Varkaus- ja näpistysrikokset ovat hieman vähentyneet vuodesta 2014 eteenpäin. Varkauden yritykset ovat vähentyneet mutta näpistysten yritykset vaihtelevat vuosittain.

Kuvio 5. (Polstat, 26.11.2019).

Polstatin tilastojen mukaan 20 yleisimmän rikoksen joukossa ovat rikoslain 28:1§ perusmuotoinen varkaus, varkauden yritys sekä varkausrikoksen lievempi tekemuoto näpistys, rikoslain 28:3§.

Varkaudesta säädetään rikoslain 28 luvun 1 §:ssä.

Joka anastaa toisen hallusta irtainta omaisuutta, on tuomittava varkaudesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi kuudeksi kuukaudeksi.

Yritys on rangaistava.

Anastamisella tarkoitetaan toisen omistaman omaisuuden oikeudetonta ottamista. Anastamisessa tarkoituksena on saada toisen omaisuus pysyvästi itselle tai toisen haltuun. (Lappi-Seppälä & Hakamies & Koskinen & Majanen & Melander & Nuotio & Nuutila & Ojala & Rautio 2009, 710.)

Varkausrikosten tunnusmerkistö vaatii, että rikoksen kohteena on nimenomaan toisen henkilön irtain omaisuus, sillä omaa omaisuutta ei voi anastaa. Tarkemmin sanottuna varkausrikosten kohteena rikosoikeudellisesti ovat itse asiassa esineisiin kohdistuvat omistus- ja hallintaoikeudet eivätkä itse esineet. (Frände ym. 2018, 497.)

Varkaus on edennyt yrityksen asteelle ja yrityskynnys täyttyy, kun esimerkiksi murtautuminen on aloitettu ja on olemassa konkreettinen vaara rikoksen täyttymisestä. Varkausrikos on tapahtunut, kun tekijä on ottanut omaisuuden hallintaansa anastamistarkoituksessa. (Lappi-Seppälä ym. 2009, 714.)

Näpistyksestä säädetään rikoslain 28 luvun 3 §:ssä.

Jos varkaus, huomioon ottaen anastetun omaisuuden arvo tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava näpistyksestä sakkoon.

Yritys on rangaistava.

Kuviosta 3 voidaan havaita, että omaisuuteen kohdistuvista rikoksista yleisin rikos on näpistys. Näpistys tapahtuu yleisimmin itsepalvelukaupoissa. Näpistys on perusmuotoisen varkauden lievä tekomuoto. Rikoksen kategorian määrää loppujen lopuksi rikoksen kokonaisarviointi, mutta tärkein kokonaisarviointiin vaikuttava tekijä on omaisuusrikoksen kohteena olevan omaisuuden arvo. Eri paikkakunnilla on omia käytäntöjä, mutta pääsääntöisesti vähäisenä arvona on pidetty noin 400–500 euroa. Muita kokonaisarvosteluun vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi se, onko anastamisen toteuttamiseksi tarvinnut murtautua tai rikkoa lukko omaisuuden saamiseksi. Toinen esimerkki arvosteluun vaikuttavasta tekijästä on, miten tarpeellinen anastettu omaisuus on omistajalleen. Kokonaisarvosteluun vaikuttaa myös

se, kuinka tärkeä esine on omistajalleen ja kuinka vahingollista on sen päätyminen väärin käsiin. (Frände ym. 2018, 507.)

Konkurrensi. Anastamisen yhteydessä vahingoitetaan usein omaisuutta. Jos omaisuuden vahingoittaminen on keino varkauden toteuttamiseksi, niin vahingonteko sisältyy varkauteen. (Lappi-Seppälä ym. 2009, 715.)

Syyteoikeus. Varkaus on lähtökohtaisesti virallisen syytteen alainen rikos, eli kuten aikaisemmassa luvussa kerroimme, syyttäjä voi nostaa syytteen ilman asianomistajan rangaistusvaatimusta. Varkaus on asianomistajarikos, jos

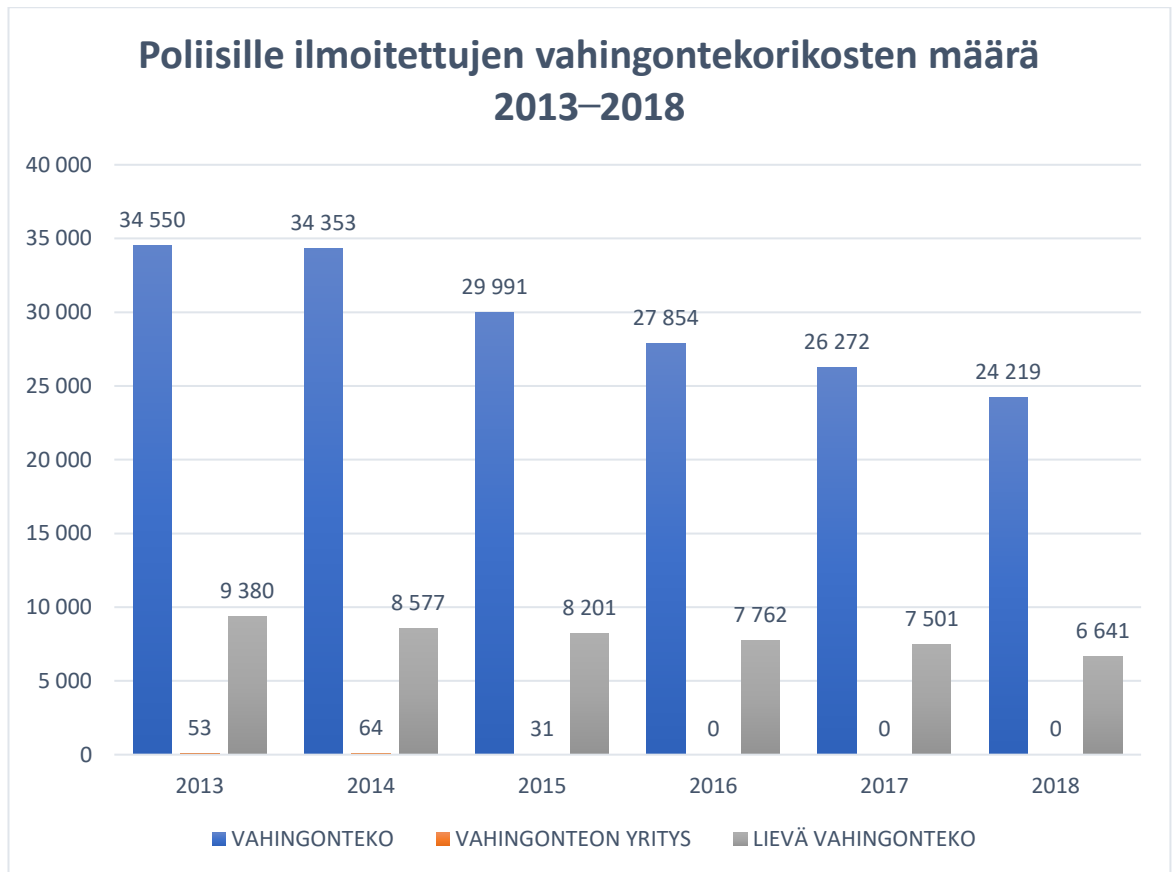
1. asianomistaja asuu samassa asunnossa rikoksenteijän kanssa ja varkaus kohdistuu tässä asunnossa olevaan omaisuuteen
2. rikoksen tekijä ja asianomistaja ovat läheisessä sukulaisuussuhteessa toisiinsa
3. rikoksen tekijä on kuolinpesän osakas ja rikoksen kohteena on kyseisen kuolinpesän omaisuus.

Näpistys on asianomistajarikos.

Sakkomenettely. Varkaudesta poliisi ei voi antaa sakkoa, koska varkaudesta säädetty ankarin rangaistus on 1 vuosi ja 6 kuukautta vankeutta. Näpistyksestä rangaistuksena on ainoastaan sakko, joten rangaistusasteikkonsa puolesta näpistys soveltuu sakkomenettelyyn.

4.4 Vahingonteko ja lievä vahingonteko

Rikoslain 35 luku käsittelee vahingontekoa ja sen eri muotoja. Kuten moni muukin rikosnimike myös vahingonteko jaetaan kolmeen kategoriaan. Tässä opinnäytetyössä käsittelemme RL 35:1 §:n perusmuotoista vahingontekoa sekä RL 35:3 §:n lievää vahingontekoa. Käsittelemme näitä kahta rikosnimikettä sen takia, että ne molemmat ovat Polstatin tilaston mukaan 20 yleisimmän rikoksen joukossa.

Kuvio 6. (Polstat, 26.11.2019).

Kuviosta 6 on nähtävissä, että perusmuotoiset vahingontekorikokset ovat vähentyneet viimeisen neljän vuoden aikana noin 10 000 ilmoituksella. Lievät vahingonteot ovat vähentyneet viimeisen kuuden vuoden aikana vajaalla kolmella tuhannella. Vahingonteon yritykset ovat loppuneet täysin vuodesta 2016 alkaen. Tämä selittyy sillä, että vahingonteon yrityksen rangaistavuus on poistunut vuodesta 2015 alkaen.

Rikoslain 35 luvun 1 §:ssä säädetään vahingonteosta.

Joka oikeudettomasti hävittää tai vahingoittaa toisen omaisuutta, on tuomitava vahingonteosta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Vahingonteko tulee kyseeseen vain silloin, kun rikoksen kohteena on jonkun muun henkilön omaisuus. Tekijä ei siis voi syyllistyä vahingontekorikokseen, jos hän vahingoittaa omaa omaisuuttaan. Poikkeus tähän on se, jos tekijä vahingoittaa sellaista omaisuutta, johon niin tekijällä kuin asianomistajallakin on omistusosuus. (Frände ym. 2018, 540.)

Vahingonteko voi kohdistua vain konkreettiseen irtaimeen tai kiinteään esineeseen. Tyypillisimmin vahingontekorikoksen kohteena ovat esimerkiksi autot, polkupyörät ja rakennukset. Tekotapana vahingonteossa voi olla hävittäminen tai vahingoittaminen. Hävittämisessä kyse on koko esineen täydellisestä tuhoamisesta, kun taas vahingoittaminen tarkoittaa esimerkiksi esineen rikkomista tai sotkemista. (Frände ym. 2018, 539–542.)

Rikoslain 35 luvun 3§:ssa säädetään lievistä vahingonteosta.

Jos vahingonteko, huomioon ottaen vahingon vähäisyys tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksenteijä on tuomittava lievästä vahingonteosta sakkoon.

Rikoksen kokonaisarviointi vaikuttaa myös tässä rikosnimikkeen valintaan perusmuotoisen tekemuodon ja ankaroidun tai lievennetyn nimikkeen välillä. Törkeässä vahingonteossa on lueteltuna rikoksen ankaroitumiseen käytettävät perusteet. Törkeän vahingonteon arvioinnissa keskeisiä seikkoja ovat vahingon laatu, määrä ja vahingon tuntuvuus uhrin kannalta. Kun lievän vahingonteon pykälässä ei ole erikseen merkitty lieventäviä perusteita, voidaan johdonmukaisesti pohtia törkeän tekemuodon perusteita ja hyödyntää samoja perusteita, kun verrataan perusmuotoista ja lievää vahingontekoa keskenään. Lievässä vahingonteossa ei ole asetettu samantapaista rahallista raja-arvoa, jota pienemmät vahingot olisivat lähtökohtaisesti lievän tekemuodon piirissä, kuten esimerkiksi näpistyksen kohdalla. (Frände ym. 2018, 546.)

Vahingontekorikokset vaativat tekijältään tahallisuutta. Vahingossa rikotut tai vahingoitetut tavarat eivät siten täytä vahingontekorikosta, mutta ne voivat täyttää jonkin muun rikoksen tunnusmerkistön. Vahingonkorvausvelvollisuus toisen omaisuuden hajottamisesta täyttyy, vaikka vahingon aiheuttaminen olisi vahinko. (Frände ym. 2018, 552.)

Konkurrenssi. Jos muualla laissa on säädetty kyseisestä teosta yhtä ankara tai ankarampi rangaistus kuin vahingonteosta, jätetään vahingontekorikos silloin pois arvioinnista. Vahingontekorikokset ovat siis toissijaisia rikoksia. Vahingontekorikos sisältyy varkausrikokseen, jos omaisuuden anastamista varten on täytynyt hajottaa ja vahingoittaa toisen omaisuutta. (Frände ym. 2018, 553.)

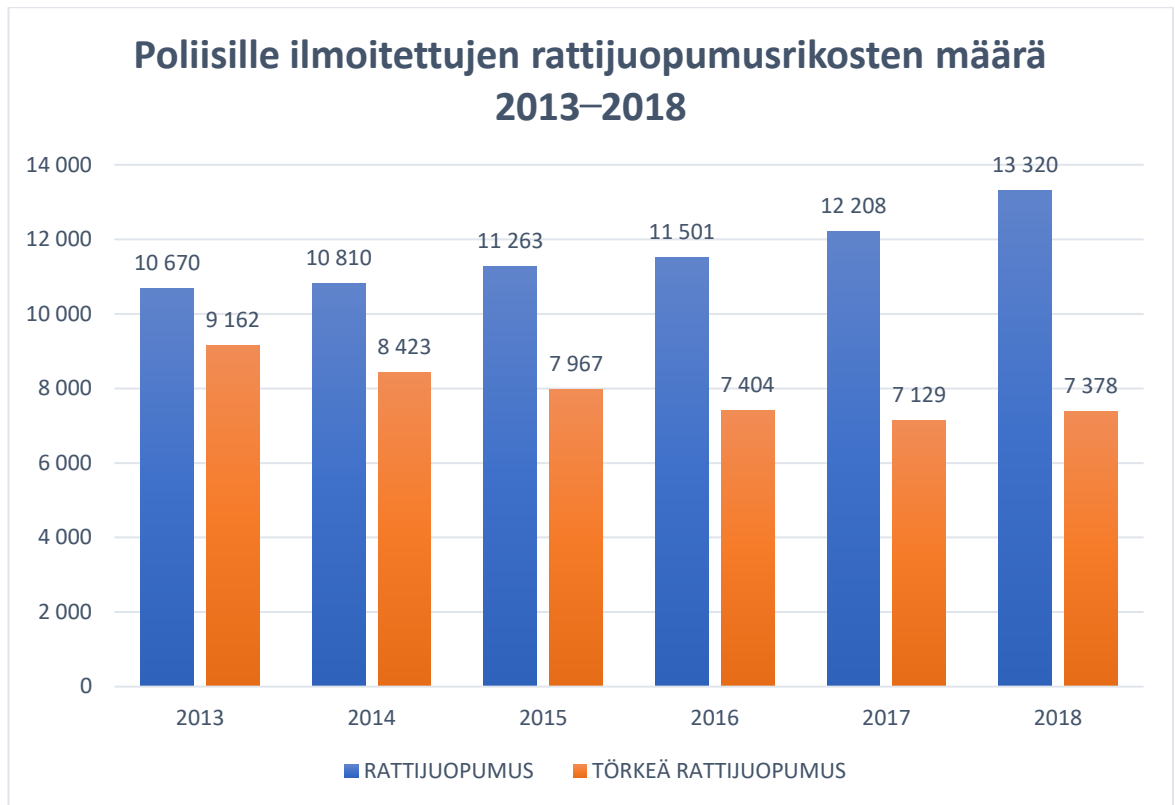
Jos esimerkiksi varas rikkoo varaston oven ikkunan päästäkseen sisään varastoon anastamaan auton renkaat, täytyy ainoastaan varkausrikos. Vahingontekorikos ei täyty, koska ikkunan rikkominen on välttämätön esiteko varkausrikoksen täyttymiselle. Jos rikoksen tekijä kuitenkin vahingoittaa muuta omaisuutta, joka ei suoranaisesti liity anastettuun omaisuuteen, voidaan hänet tuomita varkausrikoksen lisäksi myös vahingonteosta. (Frände ym. 2018, 554.) Jos varas esimerkiksi auton renkaita varastaessaan rikkoo varastossa olevan peilin, voidaan varas tuomita myös vahingonteosta. Peilin hajottaminen varaston sisällä ei ole välttämätön esiteko varkausrikoksen täyttymiselle.

Syyteoikeus. Vahingonteon ja lievän vahingonteon syyteoikeus riippuu rikoksen kohteesta. Jos rikos on kohdistunut ainoastaan yksityisen omistamaan omaisuuteen, kyseessä on asianomistajarikos. Jos vahingontekorikos on kohdistunut valtion, kunnan tai muun julkisyhteisön omaisuuteen, tällöin se on virallisen syytteen alainen. (Frände ym. 2018, 561.)

Sakkomenettely. Vahingonteosta poliisi ei voi antaa sakkoa, koska vahingonteosta säädetty ankarin rangaistus on 1 vuosi vankeutta. Lievästä vahingonteosta rangaistuksena on ainoastaan sakko, joten rangaistusasteikkonsa puolesta lievä vahingonteko soveltuu sakkomenettelyyn.

4.5 Rattijuopumus ja törkeä rattijuopumus

Rikoslain 23 luku käsittelee liikenne rikoksia. Liikenne rikoksista valitsimme opinnäytetyöhömme perusmuotoisen rattijuopumuksen ja sen törkeän tekemuodon. Valitsimme nämä rikokset, koska molemmat näistä rikoksista ovat Polstatin tilastojen mukaan 20 yleisimmän rikoksen joukossa (kuviot 3). Meille molemmille myös tuli rattijuopumusrikoksia tutkittavaksi harjoittelumme aikana, joten meillä on kokemusta kyseisten rikosten tutkimisesta.

Kuvio 7. (Polstat, 26.11.2019).

Kuviossa 7 näkyy, että perusmuotoisten rattijuopumusten määrä on lisääntynyt vuodesta 2013 lähtien vajaalla 3000 kappaleella vuodesta vuoteen 2018 mennessä. Törkeiden rattijuopumusten määrä taas on vähentynyt vajaalla 2000 kappaleella saman ajanjakson aikana.

Rikoslain 23 luvun 3 §:ssa säädetään rattijuopumuksesta.

Joka kuljettaa moottorikäyttöistä ajoneuvoa tai raitiovaunua nautittuaan alkoholia niin, että hänen verensä alkoholipitoisuus ajon aikana tai sen jälkeen on vähintään 0,5 promillea tai että hänellä tällöin on vähintään 0,22 milligrammaa alkoholia litrassa uloshengitysilmaa, on tuomittava rattijuopumuksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Rattijuopumuksesta tuomitaan myös se, joka kuljettaa moottorikäyttöistä ajoneuvoa tai raitiovaunua käytettyään huumausainetta niin, että hänen veressään on ajon aikana tai sen jälkeen käytetyn huumausaineen vaikuttavaa ainetta tai sen aineenvaihduntatuotetta. Tämän momentin säännöstä ei kuitenkaan sovelleta, jos mainittu aine tai aineenvaihduntatuote on peräisin lääkevalmisteesta, jota kuljettajalla on ollut oikeus käyttää.

Rattijuopumuksesta tuomitaan niin ikään se, joka kuljettaa moottorikäyttöistä ajoneuvoa tai raitiovaunua käytettyään muuta huumaavaa ainetta kuin alkoholia taikka tällaista ainetta ja alkoholia niin, että hänen kykynsä tehtävän vaatimiin suorituksiin on huonontunut.

Rattijuopumus on puhdas tekorikos, toisin kuin esimerkiksi liikenneturvallisuuden vaarantaminen, joka on abstrakti vaarantamisrikos. Rattijuopuneena ajamisesta ei tarvitse syntyä vaaratilanteita, vaan rajat ylittävä tulos joko verikokeessa tai tarkkuusalkometrikokeessa riittää täyttämään rattijuopumuksen tunnusmerkistön. Huumausaineen kohdalla Suomessa on nollatoleranssi rattijuopumuksen suhteen. Jos siis verikokeista selviää, että henkilön veressä on ollut ajon aikana huumaavaa ainetta tai sen aineenvaihduntatuotetta, johon hänellä ei ole ollut oikeutta, täyttyy rattijuopumus. (Frände ym. 2018, 357.)

Rikoslain 23 luvun 4 §:ssa säädetään törkeästä rattijuopumuksesta.

Jos rattijuopumuksessa

1) rikoksenteijän veren alkoholipitoisuus on vähintään 1,2 promillea tai hänellä on vähintään 0,53 milligrammaa alkoholia litrassa uloshengitysilmaa, tai

2) rikoksenteijän kyky tehtävän vaatimiin suorituksiin on tuntuvasti huonontunut taikka

3) rikoksenteijä on käyttänyt muuta huumaavaa ainetta kuin alkoholia tai tällaista ainetta ja alkoholia niin, että hänen kykynsä tehtävän vaatimiin suorituksiin on tuntuvasti huonontunut,

ja olosuhteet ovat sellaiset, että rikos on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen turvallisuudelle, rikoksenteijä on tuomittava törkeästä rattijuopumuksesta vähintään 60 päiväsakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Törkeä rattijuopumus on abstrakti vaarantamisrikos. Ajon on siis pitänyt olla omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen turvallisuudelle, jotta henkilö voi syyllistyä törkeään rattijuopumukseen. Jos esimerkiksi ajomatka on ollut erittäin lyhyt tai ajopaikka tai -aika sellainen, että muiden henkilöiden saapuminen tapahtumapaikalle on ollut epätodennäköistä, ei yleisen oikeuskäytännön mukaan ole syylistynyt törkeään rattijuopumukseen. (Frände ym. 2018, 362.)

Törkeän rattijuopumuksen arviointiin voidaan käyttää kolmea kriteeriä. Näistä ensimmäinen ja selvin kriteeri on, että tekijä ajaa alkoholinvaikutuksen alaisena yli säädettyjen rajojen. Nämä rajat ovat yksiselitteiset alkoholin määrän suhteen. Toinen kriteeri on, että kuljettajan kyky ajamiseen on tuntuvasti huonontunut. Henkilö voi siis syyllistyä tämän pykälän mukaan törkeään rattijuopumukseen, vaikka hänen verensä alkoholipitoisuutta ei pystyttäisi määrittelemään laboratorikokeissa. Tolvasen mukaan tämän kriteerin käyttö on kuitenkin

yksinään erittäin harvinaista Suomen oikeuskäytännössä. Kolmas kriteeri on tarkoitettu huumausaineen vaikutuksen alaisena ajamiseen tai yhdessä alkoholin ja huumaavan aineen vaikutuksen alaisena ajamiseen. Ajokyvyn on täytynyt huonontua tuntuvasti, jotta kuljettaja voidaan tuomita törkeään rattijuopumukseen. Vertailukohtana voidaan käyttää 1,2 promillen humalassa oloon liittyviä käyttäytymishäiriöitä. Tämän kriteerin arviointiin vaikuttavat esimerkiksi ajovarmuus, liikennesääntöjen rikkominen sekä kuljettajan puheen sammaltaminen ja huojuvat askeleet. (Frände ym. 2018, 361.)

Kolmen kriteerin lisäksi tulee täyttyä jo aikaisemmin mainitsemaamme abstrakti vaara. Abstrakti vaara tarkoittaa, että teko olisi ollut omiaan aiheuttamaan vaaraa toisten turvallisuudelle. (Frände ym. 2018, 362.)

Konkurrensi. Rattijuopumusrikokset esiintyvät usein muiden liikenne rikosten kanssa samaan aikaan. Tyypillisiä esimerkkejä ovat rattijuopumukset, joiden ohella paljastuu liikenneturvallisuuden vaarantaminen tai kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta. Näissä tapauksissa kustakin rikoksesta kirjataan oma rikosnimikkeensä erikseen. (Lappi-Seppälä ym. 2009, 602.)

Huumausaineen vaikutuksen alaisena ajaminen täyttää myös huumausaineen käyttörikoksen tunnusmerkistön. Hallituksen esityksessä vuodelta 2002 todetaan kuitenkin, että liikennevalvonnassa paljastunut huumausaineen käyttö tuomittaisiin ensisijaisesti rattijuopumukseksi eikä henkilöä tuomittaisi samaan aikaan huumausaineen käyttörikoksesta. (Eml.)

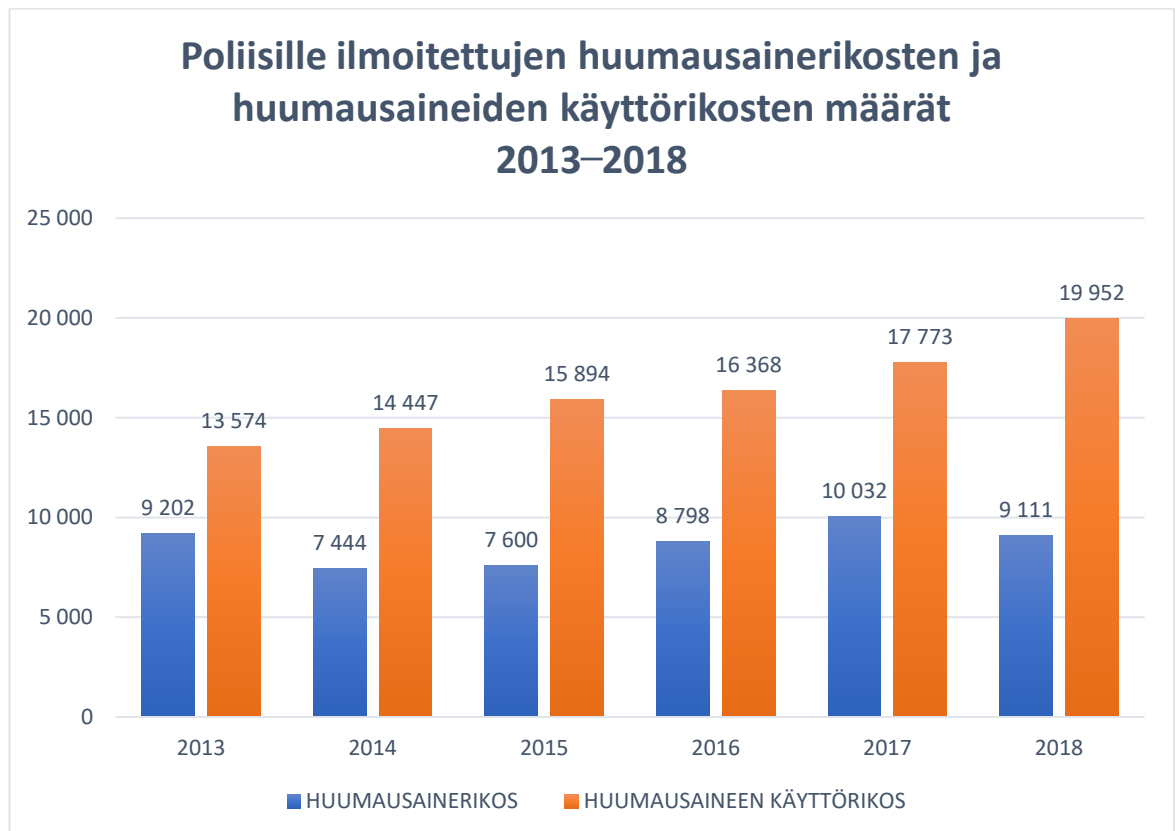
Syyteoikeus. Sekä rattijuopumus että törkeä rattijuopumus ovat virallisen syytteen alaisia rikoksia.

Sakkomenettely. Vuonna 2019 voimaan astunut laki mahdollistaa rattijuopumuksen käsittelyn sakkomenettelyssä. Tämä edellyttää, että rattijuopumus on yksinkertainen ja selvä, eli kuljettaja saadaan ajosta kiinni eikä hän esitä esimerkiksi jälkinauttimisväitettä. Edellytyksenä on myös, että asiasta ei aiheudu todistelukustannuksia, joten ainoastaan tarkkuusalkometrillä todetut rattijuopumukset voidaan käsitellä sakkomenettelyssä.

Törkeä rattijuopumus ei sovellu sakkomenettelyyn, koska kyseisestä rikoksesta tuomittava ankarin rangaistus on 2 vuotta vankeutta.

4.6 Huumausainerikos ja huumausaineen käyttörikos

Huumausainerikoksista säädetään rikoslain 50 luvussa. Rikoslain 50 luvun rikoksista yleisimpiä poliisille ilmoitettuja rikoksia ovat huumausaineen käyttörikos (RL 50:2a §) ja perusmuotoinen huumausainerikos (RL 50:1§). Käsittelemme tässä osiossa näitä kahta rikosta, koska niiden yleisyyden takia aloittelevat rikostutkijat ovat usein tutkimassa näitä rikoksia.

Kuvio 8. (Polstat, 26.11.2019).

Kuviosta 8 havaitsemme, että huumausaineen käyttörikoksesta tehdyt rikosilmoitusten määrät ovat lisääntyneet noin 6000 kappaleella kuudessa vuodessa. Huumausainerikoksissa on tapahtunut vaihtelua, mutta määrä on pysynyt suurin piirtein samana, kun verrataan vuoden 2013 ja 2018 lukuja.

Rikoslain 50 luvun 1 §:ssä säädetään huumausainerikoksesta.

Joka laittomasti

*1) valmistaa tai yrittää valmistaa huumausainetta taikka viljelee tai yrittää viljellä kokapensasta, kat-kasvia (*Catha edulis*) tai Psilositybe-sieniä,*

2) viljelee tai yrittää viljellä oopiumiunikkoa, hamppua tai meskaliinia sisältäviä kaktuskasveja käytettäväksi huumausaineena tai sen raaka-aineena taikka käytettäväksi huumausaineen valmistuksessa tai tuotannossa,

3) tuo tai yrittää tuoda maahan taikka vie tai yrittää viedä maasta taikka kuljettaa tai kuljetuttaa tai yrittää kuljettaa tai kuljetuttaa huumausainetta,

4) myy, välittää, toiselle luovuttaa tai muulla tavoin levittää tai yrittää levittää huumausainetta, tai

5) pitää hallussaan tai yrittää hankkia huumausainetta,

on tuomittava huumausainerikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Huumausainerikos on puhdas tekoriikos, eli mitään seurausta teolta ei vaadita. Rikoksen täytymiseen riittää yritetty tai tehty teko. (Frände ym. 2018, 884–894.)

Huumausainerikoksessa säädetään rangaistavaksi huumausaineen viljely, valmistus ja valmistamisen yrittäminen. Yrittäminen on rinnastettu täytyneeseen tekoon, mutta sen rangaistavuus perustuu rikoslain 5 luvun 1–2 § eli normaalin yritysoopin mukaan. (Eml.)

Matti Tolvanen jakaa teoksessaan Keskeiset rikokset (2018) huumausainerikoksen tekotavat viiteen kategoriaan. Ensimmäisenä on huumausaineen valmistaminen ja viljely. Valmistamista ovat esimerkiksi huumausaineen puhdistaminen käytettävään muotoon, huumausaineen muuntaminen toiseksi huumausaineeksi, huumausainetta sisältävien sienten poimiminen ja sienten käsittely huumausaineena käyttämisen tarkoituksessa. Viljely alkaa jo siitä, kun tekijä kylvää siemenen tai istuttaa kasvin. Kasvin tai siemenen ostaminen katsotaan huumausainerikoksen valmisteluksi (RL 50:3). Viljely on nykyisin varsin yleistä, varsinkin kannabiskasvin osalta. (Eml.)

Toisena tekomuotona on huumausaineen salakuljetus ja sen yrittämismuodot. Tämä kattaa esimerkiksi huumausaineen lähettämisen ja tilaamisen postilähetystenä. (Eml.)

Kolmas tekotapa on huumausaineen levittäminen ja sen yrittäminen. Levittämistä ovat huumausaineen myyminen ja välittäminen. (Eml.)

Neljäs tekotapa on huumausaineen hallussapito. Hallussapidon tunnusmerkistö täyttyy huumausaineen fyysisestä hallussapidosta ja myös siitä, että tekijällä on mahdollisuus määrätä huumausaineen siirtämisestä paikasta toiseen. (Eml.)

Viimeinen tekotapa on huumausaineen hankkiminen ja hankkimisen yritys. Tämä kattaa huumausaineen ostamisen. (Eml.)

Huumausainerikoksilla saadun hyödyn menettämisestä säädetään rikoslain 50 luvun 6 §:ssa. Sen mukaan menettämisseuraamuksena valtiolle tuomitaan välineet, tarvikkeet tai aineet, joita rikoksen tekemiseen on käytetty tai tekemistä varten on hankittu. Menetetyksi tuomitaan myös varat, joilla huumausainerikosta on rahoitettu, jos tiedetään, mihin käyttöön rahat menevät.

Rikoslain 50 luvun 2a §:ssa säädetään huumausaineen käyttörikoksesta.

Joka laittomasti käyttää taikka omaa käyttöä varten pitää hallussaan tai yrittää hankkia vähäisen määrän huumausainetta, on tuomittava huumausaineen käyttörikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Säädöksen tarkoituksena on Tolvasen mukaan mahdollistaa huumausaineen oman käytön rankaiseminen sakkomenettelyssä. Toisena tarkoituksena on yhdenmukaistaa rangaistuskäytäntöä ja mahdollistaa nopea puuttuminen huumeiden käyttöön. Säädöksen tavoitteena on lisätä viranomaisten tehokkuutta, kun tekijä on alle 18-vuotias tai huumehoidon tarpeessa. (Frände ym. 2018, 896.)

Konkurrenssi. Samaan huumausaine-erään kohdistuvat teot katsotaan yleensä yhdeksi huumausainerikokseksi, jos teot muodostavat luonnollisen tekokokonaisuuden. Huumausainerikoksen valmistelusta (RL 50: 3) ei tuomita, jos teko etenee rangaistavan huumausainerikoksen yrityksen asteelle. Huumausainerikoksen edistämisestä (RL 50:4§) ei rangaista, mikäli kyseisessä lainkohdassa mainittuja tekoja tekevät henkilöt syyllistyvät enempään, eli esimerkiksi huumausainerikokseen. (Frände ym. 2018, 894–896.)

Milloin teko katsotaan huumausainerikokseksi ja milloin huumausaineen käyttörikokseksi? Keskeistä on arvioida, onko huumausaine tarkoitettu ainoastaan omaa käyttöä varten vai myös myyntiin. Vähäisenkin huumausainemäärän hallussapito voi olla huumausainerikos, mikäli on näyttöä siitä, ettei aine ole ollut hallussa omaa käyttöä varten. Mitä suurempi

määrä huumausainetta on epäillyn hallussa, sitä vahvemmin se viittaa siihen, että aine ei ole epäillyn omaa käyttöä varten. (Eml.)

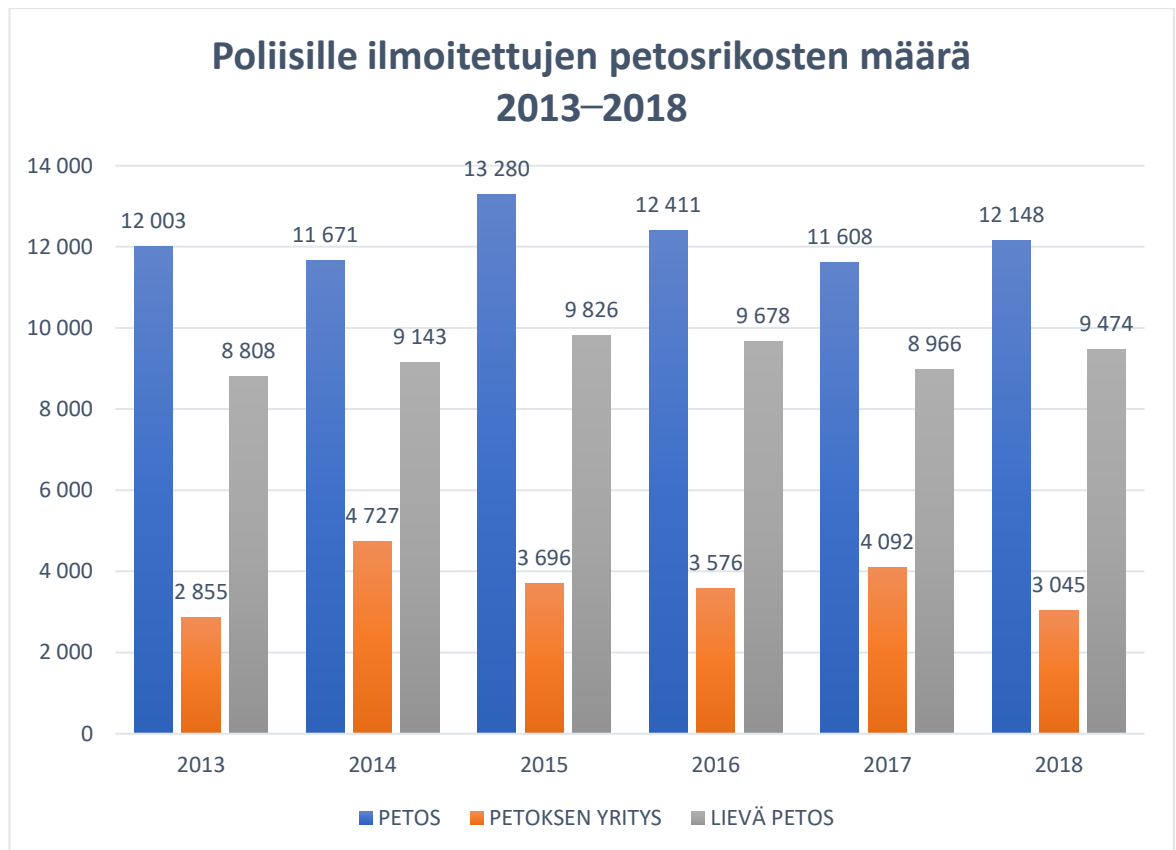
Toimenpiteistä luopuminen. Rikoslain 50 luvun 7 §:ssä säädetään toimenpiteistä luopumisesta. Tämä koskee huumausaineen käyttörikosta ja huumausainerikosta. Syyttäjä saa jättää syytteen nostamatta ja tuomioistuin saa jättää rangaistukseen tuomitsematta, jos huumausaineen määrä ja laatu, olosuhteet sekä käyttötilanne huomioon ottaen teko on kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Huumausaineen laadun osalta merkitystä on aineen vaarallisuudella. Olosuhteilla ja käyttötilanteella tarkoitetaan esimerkiksi sitä, onko käyttö tapahtunut yksityisessä vai julkisessa paikassa. Tekijän nuori ikä on toimenpiteistä luopumista puoltava seikka. Toimenpiteistä voidaan luopua myös, jos tekijä on hakeutunut sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymään hoitoon. Hoitoon ei tarvitse sitoutua, vaan hoitopaikkaan hakeutuminen tai vastaanottoajan varaaminen riittää. Hoitoon hakeutuminen osoitetaan hoitopaikan antamalla todistuksella. Toimenpiteistä luopuminen ei ole pakollista, vaikka epäilty olisi hakeutunut hoitoon. Syytettä ei kuitenkaan nosteta, ennen kuin on selvitetty hoidon tarve ja hoitomahdollisuudet. (Frände ym. 2018, 898–899.)

Syyteoikeus. Huumausainerikos ja huumausaineen käyttörikos ovat virallisen syytteen alaisia rikoksia.

Sakkomenettely. Huumausainerikos ei sovellu sakkomenettelyyn, koska siitä säädetty ankarin rangaistus on kaksi vuotta vankeutta. Huumausaineen käyttörikos soveltuu sakkomenettelyyn rangaistusasteikkonsa puolesta.

4.7 Petos ja lievä petos

Petoksesta ja muusta epärehellisydestä säädetään rikoslain 36 luvussa. Yleisimpiä petosrikkoksia Suomessa ovat perusmuotoinen petos (RL 36:1) ja lievä petos (RL 36: 3).

Kuvio 9. (Polstat, 26.11.2019).

Kuviosta 9 voidaan havaita, että petosrikosten määrät ovat pysyneet jokseenkin samana viimeisen viiden vuoden aikana.

Petosrikokset ovat yleistyneet, koska tietotekniikan kehittymisen myötä verkkoasiointi on lisääntynyt tuotteiden ostamisessa ja pankkipalveluissa. Viranomaiset ovat tiedottaneet petosrikoksista, ja rikosten uhrien ilmoitusaktiivisuus on myös vaikuttanut tilastoihin. (Tanttari ja Alanko 2017, 12.)

Rikoslain 36 luvun 1 §:ssä säädetään petoksesta.

Joka, hankkiakseen itselleen tai toiselle oikeudetonta taloudellista hyötyä taikka toista vahingoittaakseen, erehdyttämällä tai erehdystä hyväksi käyttämällä saa toisen tekemään tai jättämään tekemättä jotakin ja siten aiheuttaa

taloudellista vahinkoa erehtyneelle tai sille, jonka eduista tällä on ollut mahdollisuus määrätä, on tuomittava petoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Petoksesta tuomitaan myös se, joka 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa dataa syöttämällä, muuttamalla, tuhoamalla tai poistamalla taikka tietojärjestelmän toimintaan muuten puuttumalla saa aikaan tietojenkäsittelyn lopputuloksen vääristymisen ja siten aiheuttaa toiselle taloudellista vahinkoa.

Yritys on rangaistava.

Rangaistavuuden kriteerinä on taloudellisen hyödyn tavoittelu, tavoiteltavan hyödyn oikeudettomuus, erehdyttäminen tai erehdyksen hyväksi käyttäminen, erehdyttämisestä aiheutuva erehdys, erehdyksen vallassa tehty määräämistoimi, määräämistoimesta aiheutuva taloudellinen vahinko ja tahallisuus.

Toisessa momentissa on kyse niin sanotusta tietojenkäsittelypetoksesta. Siinä petos kohdistuu esimerkiksi atk-järjestelmiin, mittareihin, laskimiin ja piirtureihin. Tekotapoja ovat väärin tietojen syöttäminen tai ohjelman muuttaminen tai uudelleen ohjelmoiminen. Jos kuitenkin automaatin väärinkäyttö tapahtuu maksuvälineen avulla, kyseessä on rikoslain 37 luvun maksuvälinepetos. (HE 66/1988 vp.)

Jos petoksen seurauksena ei synny taloudellista vahinkoa, kyseessä on petoksen yritys. Jos kuitenkin syntyy todellinen ja välitön vaara taloudellisen vahingon aiheutumisesta, teko on täyttynyt.

Petoksen tekotapoja ovat erehdyttäminen myyntikohteen laadusta tai omistusoikeudesta, tilauspetos, palvelupetos, luottopetos, erehdyttäminen oman henkilönsä suhteen (esimerkiksi viranhaku tai alennukset), prosessipetos, katteettomat lupaukset, avustuspetokset (esimerkiksi "kelapetos"), nettipetokset, tekaistut keräykset, tuplalaskutus ja vakuutuspetos, ellei kyse ole rikoslain 36 luvun 4 § mukaisesta vakuutuspetoksesta. (Kirsti Ruuska, luento 2018, 75–76.)

Rikoslain 36 luvun 3 §:ssä säädetään lievistä petoksesta.

Jos petos, huomioon ottaen tavoitellun hyödyn tai aiheutetun vahingon määrä taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentehtyjä on tuomittava lievästä petoksesta sakkoon.

Hallituksen esityksen mukaan lievää petosta sovelletaan käytännössä ravintola- ja taksipetosten tyyppisissä rikoksissa. Lievän petoksen yritys ei ole rangaistava. (HE 66/1988 vp.)

Jos tekoon liittyy selvää erehdyttämistä tai erehdyksen hyväksikäyttämistä, on kyseessä perusmuotoinen petos. Lievästä petoksesta voi olla kyse esimerkiksi silloin, jos henkilön pankkitilille on maksettu liikaa rahaa, ja tämä on tilaisuuden houkuttamana pitänyt rahat itsellään. (Lappi-Seppälä ym. 2009, 991.)

Arviointiin perusmuotoisen petoksen ja lievän petoksen välillä vaikuttaa aiheutetun taloudellisen vahingon määrä. Tähän on kuitenkin mahdotonta antaa tarkkoja euromääräisiä ohjeita. (Lappi-Seppälä ym. 2009, 990.)

Syyteoikeus. Petos on virallisen syytteen alainen rikos. Lievä petos on asianomistajarikos.

Konkurrenssi. Petos ja väärennös liittyvät toisiinsa, jos asiakirjaa väärentämällä erehdytetään toista ja aiheutetaan taloudellista vahinkoa. Tällöin kyse on molemmista rikoksista, jos niiden tekijänä on sama henkilö. (HE 66/1988 vp).

Sakkomenettely. Perusmuotoisessa petoksessa maksimirangaistus on kaksi vuotta vankeutta, ja täten se ei sovellu sakkomenettelyyn. Lievästä petoksesta sen sijaan tuomitaan ainoastaan sakkoa, joten se soveltuu rangaistusasteikon puolesta sakkomenettelyyn.

Tutkinta. Tyypillisiä petosmuotoja ovat tilauspetokset, joissa tekijä tilaa itselleen tai yritykselle tavaraa laskua vastaan. Tilaajalla ei ole tarkoitusta maksaa tilauksia. Tällöin esitutkinnaissa pitää selvittää, onko tilaaja ollut tekohetkellä maksukyvytön, jotta varsinaisesta maksuhaltomuudesta olisi näyttöä. (Frände ym. 2018, 631.) Myös tilaajan taloudellinen tilanne eli varat, velat, tulot ja rahavirtojen kulku pitäisi selvittää riittävällä tarkkuudella (eml. 633).

5 OPPAAN TOTEUTUS

5.1 Aineiston hankkiminen

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tiedonhankintamenetelmät ovat hieman väljemmässä merkityksessä kuin puhtaassa kvalitatiivisessa tai kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Tämä tarkoittaa sitä, että tiedon analysoinnin ei tarvitse olla niin järjestelmällistä kuin tutkimuksellisessa työssä. Kuitenkin myös toiminnallisen opinnäytetyön tulee perustua faktatietoon. Tähän käytetään yleensä pohjana aiheeseen liittyvän kirjallisuuden lisäksi myös kvalitatiivisilla tai kvantitatiivisilla menetelmillä saatua tietoa. Tiedonhankintaa voidaan tehdä konsultaatiolla eli asiantuntijahaastattelulla. Haastattelulla kerättyä aineistoa voidaan käyttää lähteenä opinnäytetyössä. Haastatteluaineistoa voidaan käyttää argumentoinnin tukena ja tuomaan syvyyttä teoreettiseen keskusteluun. Asiantuntijahaastattelua voidaan käyttää myös faktan oikeudellisuuden tarkastamiseen. (Vilka & Airaksinen 2003, 57–58.)

Tiedonhaku tähän oppaaseen poikkesi niin sanotusta normaalista tiedonhausta, sillä pääosin rikosten tutkimiseen liittyvä tieto on salassa pidettävää julkisuuslain 24 luvun 1 §:n 5 kohdan perusteella. Käytimme tiedonhaakuun Poliisiammattikorkeakoulun kirjastoa, josta lainasimme useita teoksia, joissa käsitellään niiden rikosten tutkimista, jotka olemme oppaaseen valinneet. Ongelmana oli se, että kirjaston teosten tieto oli varsin yleistävää, eikä niissä ollut konkreettisia ohjeita rikosten tutkimiseksi.

Poliisin sisäisestä verkosta, Sinetistä, löysimme konkreettisempaa tietoa rikosten tutkimisesta. Käytimme hakutoimintoa, joka hakee hakusanalla kaikilta Sinetin sivustoilta. Sen tuloksena löysimme Helsingin poliisilaitoksen käsikirjasarjan, josta saimme laajasti konkreettista tietoa oppaaseen. Sinetin hakutoiminnolla löysimme myös alipäällystön opinnäytetyön rikostutkinnasta. Lähetimme työn tekijälle sähköpostia ja pyysimme saada opinnäytetyön luettavaksi, jotta voisimme käyttää sitä materiaalina produktissamme. Saimme vastauksena työn tekijältä hänen opinnäytetyönsä liitteineen.

Päätimme kerätä lisää teoriapohjaa ja tietoa produktiimme tekemällä kaksi puolistrukturoitua teemahaastattelua. Teemahaastattelun ideana on valita teemat, joista haastateltavan kanssa halutaan keskustella. Haastattelutyylit voidaan jakaa kolmeen kategoriaan: strukturoituihin, puolistrukturoituihin ja strukturoimattomiin haastatteluihin. Strukturoitu haastattelu tarkoittaa haastattelua, jossa kaikki kysymykset ovat valmiina, ja ne esitetään kaikille

haastateltaville samassa järjestyksessä. Toinen ääripää on strukturoimaton haastattelu, jossa kysymyksiä ei ole mietitty valmiiksi vaan haastateltavalle annetaan aihe, josta hän saa kertoa vapaasti. Puolistrukturoitu haastattelu on näiden kahden välimuoto. (Kananen 2015, 82.) Puolistrukturoitu teemahaastattelu sopii hyvin asiantuntijahaastattelun menetelmäksi (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63). Käytimme omassa opinnäytetyössämme puolistrukturoitua haastattelua. Halusimme kirjoittaa valmiiksi haastattelun teemat ja osan kysymyksistä, mihin halusimme saada vastaukset. Emme käyttäneet strukturoitua haastattelua, koska halusimme jättää tilaa avoimelle keskustelulle.

Olimme yhteydessä Poliisiammattikorkeakoulun operatiivisten valmiuksien vastuupettajaan ja kysyimme häneltä mielipidettä siitä, ketä voisimme haastatella asiantuntija-asemassa opinnäytetyötämme varten. Saimme vastuupettajalta ehdotukseksi kaksi nimeä, joita voisimme haastatella. Halusimme varmistaa, että opinnäytetyömme olisi mahdollisimman validi valtakunnan tasolla. Tämän takia päädyimme haastattelemaan Poliisiammattikorkeakoulun opettajia, emmekä haastatelleet omien työharjoittelupoliisiasemiemme henkilökuntaa.

Halusimme saada produktiin sekä rikostutkijan että tutkinnanjohtajan näkökulman. Tavoitteenamme oli saada mahdollisimman laaja tieto- ja kokemusperusta poliisin toimintatavoista käsittelemiemme rikosten tutkinnassa. Kerromme haastatteluiden sisällöstä tarkemmin seuraavassa luvussa.

5.2 Teemahaastattelujen analyysi

Sovimme haastattelut opettajien kanssa noin viikkoa ennen haastatteluja. Sovimme ajankohdan sähköpostitse ja lähetimme haastateltaville teemahaastattelurunon (liitteet 1 ja 2) sekä tekemämme produktin (liite 3) heidän tutustuttavakseen.

Haastattelut suoritettiin eri päivinä, marraskuun 2019 loppupuolella. Haastattelun aluksi kysyimme haastateltavilta, sopiiko heille, että haastattelu nauhoitetaan. Lisäksi kysyimme, haluavatko haastateltavat pysyä nimettöminä tutkimuksessa. Haastateltavien kanta tähän oli, että he haluavat pysytellä nimettöminä.

Haastattelujen jälkeen litteroimme haastattelut. Litterointi tarkoittaa äänitallenteen muuttamista tekstimuotoon. Litteroinnin tarkkuus määräytyy tutkittavana olevan ilmiön mukaan.

Jos haastattelusta tarkoituksena on saada asiasisältöä, voidaan käyttää propositiotason litterointia. Se tarkoittaa, että litteroinnissa kirjoitetaan ainoastaan sanoman tai havainnon ydin sisältö. (Ruusu vuori ym, 2007, 424, Kananen 2015, 161.) Litteroimme haastatteluista tutkimuksemme kannalta merkityksellisen sisällön propositiotasolla.

Kun haastatteluaineisto litteroidaan nauhoitteelta tekstimuotoon eivätkä haastateltavien tunnistetiedot ole välttämättömiä analyysille, aineistosta poistetaan tunnistetiedot. Tätä prosessia kutsutaan anonymisoinniksi. (Ruusu vuori ym. 2007, 452.) Koska haastatteluissa haastateltavien henkilöllisyydellä ei ole tutkimuksemme kannalta merkitystä ja haastateltavat halusivat pysytellä nimettöminä, päätimme anonymisoida haastattelut.

Haastattelumenetelmäksi valitsimme puolistrukturoidun teemahaastattelun. Teemahaastattelurungot ovat opinnäytetyön liitteenä (liitteet 1 ja 2). Seuraavissa kappaleissa kerromme lyhyesti teemoista. Kunkin teeman alla kerromme haastattelun tulokset.

Ensimmäinen teema oli haastateltavan oma asiantuntijuus. Tässä teemassa halusimme kartoittaa haastateltavien poliisitaustaa: kauanko he ovat olleet poliisina, ja miten pitkään he ovat olleet rikostutkinnassa. Halusimme myös selvittää, millä alueella he ovat toimineet poliisina ja missä tehtävissä he ovat olleet. Kysyimme myös haastateltavan näkemystä siitä, osaavatko aloittelevat rikostutkijat suorittaa laadukasta esitutkintaa ja millaisia rikosasioita aloittelevat rikostutkijat saavat yleensä tutkittavakseen.

Haastateltava 1:llä (H1) on kokemusta poliisin töistä 20 vuotta. Hän on työskennellyt valvonta- ja hälytystehtävissä, jonka jälkeen hän on siirtynyt rikostutkintaan. H1 on suorittanut alipäällystö- ja päällystööpinnot, joiden jälkeen hän on ollut tutkinnanjohtajana 8 vuotta. H1 työskenteli haastatteluajankohtana Poliisiammattikorkeakoululla.

Haastateltava 2:lla (H2) on kokemusta poliisin töistä 25 vuotta. Hän on työskennellyt valvonta- ja hälytystehtävissä, minkä jälkeen hän on siirtynyt rikostutkintaan. H2 on työskennellyt päivittäisrikostutkinnassa tutkijana 13 vuotta. Tämän jälkeen hän on siirtynyt Poliisiammattikorkeakoululle opettajaksi.

Kysymykseen, osaavatko aloittelevat rikostutkijat suorittaa laadukasta esitutkintaa, H1 vastasi, että siihen vaikuttavat asenne, henkilökohtaiset ominaisuudet ja osaaminen. H1:n mukaan aloittelevien rikostutkijoiden lähtötaso on keskimäärin hyvä. H2 vastasi, että on ollut

tutkijan harjoitteluohjaajana ja kokee, että aloittelevien rikostutkijoiden tiedot ja osaaminen on hyvää. H2:n mukaan kokemuksen vähyyden takia rohkeutta ja uskallusta tehdä asioita itse on vähemmän kuin kokeneella tutkijalla. H2:n mukaan tähän apuna voisi olla tekemämme opas.

Sekä H1 että H2 olivat yhtä mieltä siitä, että aloittelevat rikostutkijat saavat tutkittavakseen yleensä yksinkertaisia rikosjuttuja. Rikosnimikkeiltä jutut ovat yleensä samoja kuin ne, mitä olemme käsitelleet tekemässämme oppaassa.

Toinen teema oli haastateltavan näkemys tekemästämme oppaasta. Haastateltavista H1 on tutkinnanjohtaja ja H2 on rikostutkija. Pyysimme haastateltavia kertomaan teemasta omasta näkökulmastaan. Teeman tarkoituksena oli saada näkemystä siitä, olemmeko huomioineet tehtävien toimenpiteiden riittävän laajuuden oppaassamme.

H1:n ja H2:n mukaan olimme ottaneet tutkinnan toimenpiteet huomioon varsin laajasti. Molempien haastateltavien mielestä tekemämme opas vaikuttaa kokonaisuudessaan hyvältä. Muutamit yksityiskohdat kaipaavat hiomista. H2 mainitsi myös, että opas on ohjausmerkityksessä toimiva.

H2:n kokemuksen mukaan yleisimmät puutteet esitutkintapöytäkirjoissa olivat näytön ilmi-tuomisessa. Näyttöä rikoksesta on saatu kerättyä, mutta sitä ei ole saatu selkeästi tuotua esille: esimerkiksi lääkärinlausuntoa ei ole tilattu tai suostumus asianomistajalta lääkärinlausunnon tilaamiseen on jätetty kysymättä, valokuva-liitettä ei ole tehty tai siitä puuttuvat ensipartion ottamat valokuvat.

Kolmas teema oli tekemämme oppaan toimenpiteiden oikeellisuus. Tässä teemassa tarkoituksenamme oli käydä haastateltavien kanssa oppaassamme käsiteltävät rikosnimikkeet läpi asiavirheiden ja puutteiden varalta. Haastattelussa kävi ilmi, että oppaassamme olevat toimenpiteet ovat oikein. Saimme muutamia ehdotuksia asioista, joita oppaaseen voisi lisätä.

Neljäs teema oli haastateltavien kehitysehdotukset oppaaseen. Saimme sekä H1:ltä että H2:lta kehitysehdotuksia tekemäämme oppaaseen. Olemme huomioineet ja lisänneet nämä ehdotukset oppaaseen. Tässä raporttiosiossa emme avaa näitä kehitysehdotuksia, koska opas ja siinä käsiteltävät toimenpiteet ovat salassa pidettäviä.

5.3 Oppaan kokoaminen ja kirjoitus

”Opas on kirjoittajan lahja lukijalle.” (Marketta Rentola, teoksessa Tieto kirjaksi, 2006).

Teoksessa Tieto kirjaksi (2006) Marketta Rentola kirjoittaa hyvän oppaan ominaisuuksista. Rentolan mukaan oppaan kirjoittamisessa pitää lähteä siitä, mitkä ovat lukijan tarpeet (Rentola ym. 2006, 92–97). Opinnäytetyömme tuotoksen kohderyhmää ovat aloittelevat rikostutkijat. Olemme itse olleet työharjoittelussa aloittelevina rikostutkijoina vain vähän aikaa sitten, joten tiedämme omasta kokemuksestamme, mihin asioihin tarvitsisi apua.

Opasta kirjoittaessa pitäisi miettiä, mitä lukija tietää aiheesta jo valmiiksi. Liikaa perusasioita esittelevä teksti tuntuu lapselliselta, ja liian syvällinen teksti taas on vaikealukuista, ja sen tekeminen olisi työlästä. (Eml.) Opasta kirjoittaessamme huomioimme sen, että lukijalla ei välttämättä ole kokemusta rikostutkinnasta ollenkaan, joten päätimme kirjoittaa oppaaseen perusasioita, joiden avulla aloitteleva rikostutkija pääsee alkuun.

Opas on kirjoitettu kollegan näkökulmasta. Rentolan mukaan kollegalle kirjoittaessa voi kirjoittaa rohkeasti, yksinkertaisesti ja iloisesti (eml). Tämä toteutuu oppaassamme siten, että vältimme monimutkaisia termejä ja pyrimme pitämään tekstin yksinkertaisena. Oppaan lopussa on myös kohta, jossa on selitetty vaikeampia asioita, kuten Strategic Use of Evidence -tekniikkaa.

Rentolan mukaan ennen kirjoitustyötä pitää päättää, minkälaisella kielellä opasta ryhtyy kirjoittamaan. Kieli on hyvä valita sen mukaan, mitä kohderyhmä puhuu. Kielen lisäksi pitää päättää puhuttelutyyli. Tyylejä on useita; esimerkiksi läheinen sinuttelu, ohjastava imperatiivi tai etäinen passiivi. (Eml.) Oppaamme kieli on yleiskieltä. Muutamissa kohdissa on käytetty lyhenteitä – kuten asianomistajasta AO-lyhennettä –, jotta teksti on helppolukuisempaa. Puhuttelutapa oppaassa on sinutteleva, koska se tuntui luontevimmalta tavalta kirjoittaa.

Rentola neuvoo teoksessa Tieto kirjaksi (2006), että oppaaseen kannattaa kirjoittaa alkupehe, jossa kerrotaan, miksi opas on tehty ja mistä oppaassa oleva tieto on peräisin (Rentola ym. 2006, 98). Kirjoitimme oppaan alkuun tekstin, jonka otsikko on ”Lukijalle”. Tekstissä kerromme, että opas on Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyön produkti. Kerromme,

mistä oppaassa oleva tieto on peräisin. Lisäksi huomautamme lukijalle, että opas ei ole virallinen ohje ja siinä oleva tieto voi olla vanhentunutta, sillä opasta ei päivitetä.

Rentolan mukaan oppaalle pitää luoda rakenne, joka palvelee tehokkaimmin oppaan pyrkimystä (eml). Tekemämme oppaan pyrkimys on helpottaa aloittelevan rikostutkijan ensimmäisiä työtehtäviä sekä luoda muistilista, jonka avulla voi tarkistaa, että tarvittavat esitutkintatoimenpiteet on tehty. Oppaan alussa on käsitelty kuulusteluihin valmistautumista. Sen jälkeen käydään rikosnimikkeet läpi niin, että yksi rikosnimike käydään yhdessä luvussa alusta loppuun. Oppaan lopussa on muutamista laajemmista asioista lisätietoa sekä hyödyllisiä linkkejä ja lähteet.

Rentola kirjoittaa, että visuaaliset elementit, kuten valokuvat, laskelmat ja taulukot, voivat olla hyvin informatiivisia, jos ne tukevat tekstin sanomaa. Oppaassa voi olla pelkästään kuvia, joita tekstit vain avaavat, tai sitten pelkkää tekstiä eikä ainuttakaan kuvaa. (Eml.) Tekemässämme oppaassa päädyimme jälkimmäiseen vaihtoehtoon, eli pelkkään tekstiin. Mielestämme kuvilla emme olisi saaneet tekstiin lisää informaatiota.

Outi Lammi kirjoittaa teoksessaan ”Vaikuta visuaalisesti!” tekstin visuaalisesta luettavuudesta. Visuaalinen luettavuus tarkoittaa sitä, että tekstin fontti, kirjainten pistekoko, tekstin väri ja taustaratkaisut on tehty niin, että tekstiä on mahdollisimman helppo lukea, ja että teksti näyttää hyvältä. Fontin valinta ei ole sivuseikka, vaan se vaikuttaa siihen, millaisen vaikutelman lukija tekstistä saa. (Lammi 2009, 82.) Valitsimme oppaaseemme fontiksi Calibri Light -nimisen fontin, jonka koko on 14. Se on helposti luettava sekä näyttöruudulta että tulostetussa versiossa. Se on myös asiallinen, mutta ei liian virallinen. Otsikkotekstit kirjoitimme suuraakkosilla, jotta ne erottuvat selvästi muusta tekstistä. Otsikkotekstin fontin koko on 18. Käytämme oppaassamme tärkeiden asioiden korostamiseen fontin lihavoitinta ja värin vaihtamista.

5.4 Oppaan sisältö

Tässä luvussa esittelemme tekemämme oppaan pääpiirteet. Emme paneudu tarkemmin oppaan sisältöön, koska materiaali oppaassamme on salassa pidettävää.

Oppaan alussa käsitellään kuulusteluihin valmistautuminen rikostutkijan näkökulmasta. Valmistautuminen kuulusteluun käsitellään niin asianomistajan, rikoksesta epäillyn kuin todistajankin osalta. Tämän jälkeen käsitellään rikosnimikkeet, ja kerrotaan niiden tutkinnassa huomioon otettavia seikkoja.

Oppaan loppuun olemme koonneet listan rikostutkinnassa käytettävistä poliisin järjestelmistä sekä muutamista muista rikostutkinnassa huomioon otettavista seikoista. Viimeisenä oppaassa ovat oppaan tekemisessä käytetyt lähteet.

5.5 Oppaan hyödynnettävyys

Visiomme oppaan hyödynnettävyydestä on seuraava: aloitteleva rikostutkija saa tutkittavakseen esimerkiksi pahoinpitely-rikosnimikkeellä olevan jutun. Hän menee työpisteelleen ja avaa tietokoneellaan aloittelevan rikostutkijan oppaan. Sieltä hän menee Pahoinpitely-otsikolla olevaan kohtaan ja näkee yhdellä silmäyksellä toimenpiteet, joita hänen tulee tehdä pahoinpitelyrikosta tutkiessaan.

Opasta voidaan hyödyntää myös silloin, kun tutkintaa on jo tehty tai se alkaa olla valmis. Oppaasta voi tarkistaa, onko tarvittavat toimenpiteet tehty.

5.6 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tuloksena saimme selvitettyä tilastojen mukaan yleisimmät poliisille ilmoitetut rikokset Suomessa. Tavoitteemme oli selvittää, mitkä ovat yleisimpiä esitutkinnassa olevia rikoksia aloittelevalla rikostutkijalla. Tähän kysymykseen haimme vastausta haastateltavilta, ja saimme heidän näkemyksensä asiaan. Tulosta ei voi kuitenkaan yleistää, koska otanta on niin pieni. Kuitenkin johtopäätöksenä päädyimme siihen tulokseen, että aloittelevat rikostutkijat saavat yleisimmin tutkittavakseen juuri niitä rikoksia, joita käsittelemme oppaassamme.

Toinen tutkimuskysymyksemme oli, mitä asioita pitää selvittää yleisimmissä aloittelevalla rikostutkijoilla tutkittavana olevissa rikoksissa. Tähän tuloksena saimme koottua hyvin kattavan oppaan, joka vastaa tutkimuskysymykseen. Uskomme, että aloitteleva rikostutkija hyötyy ja saa tukea työhönsä tekemästämme oppaasta.

6 POHDINTA

6.1 Aiheen valinta ja oppaan suunnittelu

Aiheen valinta oli pitkä prosessi, koska aiheemme vaihtui Poliisiammattikorkeakoulun työharjoittelun lähijakson jälkeen kesällä 2019. Peltomäki sai työkavereiltaan idean uudesta aiheesta, joka oli aloittelevan rikostutkijan opas. Pohdimme uutta aihetta pitkään ja mietimme, minkälaisesta näkökulmasta sitä lähestyttäisiin. Päätimme ottaa rikostutkinnan näkökulmaksi, koska se on kiinnostava, monipuolinen ja varmasti kaikkia Poliisiammattikorkeakoulun työharjoittelua suorittavia koskeva aihealue.

Rikostutkinta poikkeaa mielestämme valvonta- ja hälytystoiminnasta, eli tuttavallisemmin kenttätyöstä, siinä että tutkinta on paljon itsenäisempää työskentelyä. Kenttätyössä partiokaveri on aina vieressä, ja keskusteleminen ja mieltä askarruttavien asioiden kysyminen on vaivatonta. Tutkinnassa on toki myös työkavereita ja harjoitteluohjaaja, jonka tehtävänä on nimenomaisesti harjoittelijan ohjaaminen ja tukeminen tämän työtehtävissä. Harjoitteluohjaajalla on kuitenkin myös omat työtehtävänsä, ja ajoittain tutkinnassa on kova juttupaine, eli tutkittavia juttuja on määrällisesti paljon. Tällöin asioiden kyseleminen ohjaajalta on vaikeampaa, koska hän saattaa olla kuulustelemassa omaa asiakastaan tai on muuten estynyt. Tutkinnassa ohjaajan ja harjoittelijan välinen fyysinenkin etäisyys saattaa olla isompi kuin kentällä, sillä tutkintaa tehdään yleensä omassa työhuoneessa. Tällöin jonkin asian kysyminen on luonnollisesti hankalampaa, kun pitää poistua omalta työpisteeltä. Näiden asioiden vuoksi näimme tarpeelliseksi tehdä oppaan.

Idea aloittelevan rikostutkijan oppaan muodosta tuli Rahkola rikostorjunta- ja tutkintasektorin harjoitteluohjaajalta, joka oli tehnyt saman tyyllisen PowerPoint-esityksen esitutkintapöytäkirjan kokoamisesta. Se oli mielestämme erittäin käytännöllinen ja hyödyllinen työelämässä.

Ensin ajattelimme tehdä oppaan PowerPoint-alustalle, koska se on yleisesti käytössä oleva ohjelma, jota suurin osa poliiseista osaa käyttää. PowerPointissa on ominaisuus, jolla voi tehdä hyperlinkkejä, eli esimerkiksi yhtä sanaa klikkaamalla pääsee suoraan toiseen diaan, jossa on lisää tietoa asiasta. Tämä on hyödyllinen ominaisuus, koska oppaassamme käsittelemme yhtä rikosnimikettä kerrallaan, ja tieto on helposti nähtävissä yhdeltä dialta. Jos kaikki yksityiskohtainen tieto olisi samalla dialla, oppaan käytettävyys kärsisi.

Opinnäytetyötä tehdessä huomasimme, että samanlainen ristiviiteominaisuus on myös Wordissa. Opas olisi mahdollista tehdä myös tässä formaatissa. Word olisi parempi vaihtoehto, koska siinä ei – toisin kuin Powerpointissa – tarvitse laittaa diaesitystä päälle klikatakseen hyperlinkkiä. Word on siis helppokäyttöisempi. Wordissa yhdelle sivulle saa mahdutettua enemmän tekstiä ja kuvia kuin Powerpointissa, joten se on myös informatiivisempi ja käytännöllisempi.

Kysyimme opinnäytetyöseminaarissa muilta opiskelijoilta, kumpi olisi heidän mielestään parempi formaatti oppaan tekoon, Word vai PowerPoint. Muut opiskelijat olivat Wordin kannalla. Meistäkin opas olisi parempi tehdä Wordissa, joten päädyimme siihen.

Päätimme tehdä oppaan sähköiseen muotoon, koska rikostutkinnassa käytetään yleensä tietokonetta, jolla opasta voi selata. Jos opas olisi kirjallisessa muodossa, esimerkiksi vihkosena, sitä olisi hankalampi lukea. Opasvihkosilla on myös tapana mennä hukkaan, tai se ei ole mukana, kun sitä tarvitsisi. Oppaan jakelu on helpompaa sähköisessä muodossa. Sen voi lähettää sähköpostilla tai tallentaa kansioon, johon kaikilla on pääsy.

Opinnäytetyö ja sen produkti on tehty loppuvuodesta 2019. Produkti on tehty silloisen ajantasaisen lainsäädännön pohjalta. Opinnäytetyön produktia ei tulla päivittämään ajantasaiseksi muuttuvan lainsäädännön mukaan. Produktin käyttäjän tuleekin aina huomioida ajantasainen lainsäädäntö ja soveltaa produktia sen mukaan.

Opinnäytetyömme produktille ei tulla hakemaan virallista vahvistusta, eikä sitä tulla laittamaan laajempaan jakeluun. Tämä vaatisi Poliisihallituksen virallisen vahvistuksen ohjeistuksesta. Virallisen ohjeistuksen tekeminen ei ole ollut missään vaiheessa opinnäytetyömme tarkoitus emmekä koe sitä tarpeelliseksi.

Suurin hyöty tästä opinnäytetyön produktista on varmasti meille itsellemme. Jos joku muu hyötyy tekemästämme oppaasta, on se vain positiivinen asia meidän mielestämme.

6.2 Tavoitteeseen pääsy ja työn haasteet

Opinnäytetyössä tavoitteenamme oli luoda toimiva opas aloittelevalle rikostutkijalle. Oppaan tarkoitus oli tukea aloittelevaa rikostutkijaa hänen ensimmäisissä työtehtävissään. Toinen tavoitteistamme oli kasvattaa omaa tietämystä ja ammattitaitoa rikostorjunnan ja -tutkinnan sektorilla. Mielestämme pääsimme molempiin asettamiimme tavoitteisiin. Onnistuimme rakentamaan kattavan ja selkeän oppaan. Saimme siitä myös hyvää palautetta haastateltaviltamme Poliisiammattikorkeakoulun opettajilta. Koemme, että tekemästämme oppaasta saa tukea rikostutkinnassa.

Myös toiseen tavoitteeseen pääsimme. Suurin hyöty oppaan tekemisestä on ollut meille itsellemme. Olemme paneutuneet yleisimpien rikosten tutkintaan syvällisemmin, ja ammattitaito näiden rikosten tutkinnasta on kasvanut.

Opinnäytetyötä tehdessämme olemme kohdanneet muutamiakin haasteita. Tämä oli meille molemmille ensimmäinen opinnäytetyö, jonka teimme. Tämä ensikertalaisuus toi hieman haasteita, kun kummallakaan ei ollut yksiselitteistä ymmärrystä ja kokonaiskuvaa opinnäytetyöstä ja sen tekemisestä. Opinnäytetyön tekeminen on kuitenkin ollut mielenkiintoinen ja silmiä avartava kokemus. Olemme oppineet tämän matkan varrella paljon yleistä tietoa mutta erityisesti olemme syventäneet omaa ammattitaitoamme rikostutkinnan osa-alueella.

Huomasimme heti opinnäytetyötä aloitellessamme, että yhdeksi haasteeksi koituisi välimatka. Peltomäki suoritti työharjoittelunsa Pohjanmaan poliisilaitoksella, kun taas Rahkola oli harjoittelujaksonsa Lapin poliisilaitoksella. Työharjoittelun aikana olimme yhteydessä puhelimitse. Keskustelimme opinnäytetyömme lopullisesta aiheajuksesta sekä suuntavii-voista. Itse opinnäytetyön kirjoittaminen polkaistiin kunnolla käyntiin, kun palasimme työharjoittelusta lähiopintojaksolle Poliisiammattikorkeakoululle.

Kirjoittamisen jättäminen lähiopintojaksolle toi uuden haasteen opinnäytetyömme toteutukselle. Aikataulu kirjoittamiselle muodostui suhteellisen kiireiseksi. Olimme varautuneet kuitenkin siihen ja onnistuimme aikatauluttamaan oman opinnäytetyöprosessimme molempien valmistumisaikatauluun soveltuvaksi.

Haasteena oli myös se, että käsittelemästämme aiheesta on kohtalaisen vähän lähdemateriaalia. Itse rikosnimikkeistä ja lain kohdista tietoa löytyy, mutta valitsemamme tutkinnallinen

näkökulma toi hieman haasteita. Ohjeistuksia oli poliisilaitosten omilla sivuilla joidenkin rikosnimikkeiden tutkintaan liittyen, mutta ei aivan kaikista. Tässä opinnäytetyön raportissa kaikki tieto on kerätty julkisista lähteistä. Opinnäytetyön produktia varten käytimme julkisten lähteiden lisäksi myös poliisin omista tietokannoissa olevaa tietoa.

Toinen samantapainen haaste oli, että samasta näkökulmasta ei ole aiemmin tehty opinnäytetyötä. Tämä on totta kai yksi opinnäytetyön edellytys, ettei samaa aihetta ja näkökulmaa ole vielä aiemmin tutkittu. Toinen samantyylinen opinnäytetyö olisi kuitenkin voinut auttaa hahmottamaan kokonaisuutta.

Peruseriaatteet rikostutkinnassa ovat kaikilla Suomen poliisilaitoksella samat. Jokaisella poliisilaitoksella on kuitenkin aina omaan työympäristöönsä hioutuneet ja sovitettut käytännön mallit. Tämä oli haaste opinnäytetyötä tehdessämme, miten saamme aloittelevan tutkijan oppaan tehtyä niin, että siitä olisi hyötyä ympäri Suomen. Valitsimme tämän takia haastateltavaksi Poliisiammattikorkeakoulun opettajat emmekä esimerkiksi omien harjoitteluasemiemme työntekijöitä. Näin saimme oppaaseen yhden toimintamallin, joka pitäisi ollakin jo kaikilla koululta harjoitteluun lähtevillä poliiseilla.

Haasteeksi opinnäytetyöprosessissa koimme myös meidän molempien nuoren virkaiän. Tällaisen oppaan tekeminen olisi varmasti helpompaa, jos molemmat olisivat toimineet rikostutkijana useamman vuoden. Onnistuimme mielestämme kuitenkin kokoamaan lähdemateriaalin ja haastatteluiden avulla varsin toimivan tuotoksen.

6.3 Opinnäytetyön luotettavuuden arviointi

Kanasen (2019, 56) mukaan ”Jokaisessa tieteellisessä työssä pitää olla osio, jossa käsitellään työn ja tulosten luotettavuutta”. Opinnäytetyön luotettavuutta voidaan arvioida monella eri tavalla. Opinnäytetyön reliaabelius tarkoittaa, että siitä saadut tulokset toistuvat. Reliaabelius voidaan todeta esimerkiksi siten, että kaksi arvioijaa päätyy samanlaiseen tulokseen. Tällöin tulosta voidaan pitää reliaabelina. Toinen arviointimenetelmä on validius, mikä tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi ym. 1997, 216.)

Aloitimme opinnäytetyön tekemisen etsimällä lähdemateriaalia. Opinnäytetyön raporttiosioon lähdemateriaalia löytyi kattavasti. Kuten jo aiemmin totesimme, lähdemateriaalia oli

kuitenkin hankala löytää opinnäytetyön produktiin. Hyödynsimme produktin lähteinä löytämiämme teoksia Poliisiammattikorkeakoulun kirjastosta, poliisin sisäisestä verkosta löytyneitä käsikirjoja sekä asiantuntijahaastatteluja. Asiantuntijoilta saamamme tieto lisäsi produktin luotettavuutta. Mielestämme tekemäämme produktia voidaan pitää luotettavana.

Yksi tutkimuskysymyksemme oli, mitkä ovat yleisimpiä esitutkinnassa olevia rikoksia aloittelevalla rikostutkijalla. Tähän tutkimuskysymykseen saimme vastauksen haastateltavilta, mutta tulosta ei voida yleistää, koska otanta oli niin suppea. Kysymykseen olisi saanut validimman vastauksen, jos olisimme käyttäneet kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Yksi mahdollisuus olisi ollut tehdä kyselytutkimus oman kurssimme opiskelijoille. Tuon tutkimuksen tuloksena olisimme saaneet luotettavamman tuloksen tutkimuskysymykseemme. Emme kuitenkaan tehneet tällaista tutkimusta, koska opinnäytetyömme pääpaino oli tekemässämme produktissa.

Kysyimme haastateltavilta produktimme sisällöstä ja sen tarpeellisuudesta. Saimme molemmilta haastateltavilta tuloksena sen, että oppaamme sisältö on toimiva ja se on hyödyllinen siinä tarkoituksessa, mihin se on tehty. Jos kaksi arvioijaa päätyy samanlaiseen tulokseen, Hirsjärven teoksen mukaan tutkimusta voidaan pitää reliaabelina (Hirsjärvi ym. 1997, 216).

6.4 Itsearviointi

Olisimme voineet saada oppaasta vielä kattavamman haastattelemalla useampia henkilöitä. Tässä työssä ajalliset rajoitteet kuitenkin estivät lisähaastatteluiden teon. Opinnäytetyön syvällisyyttä olisi voinut lisätä hakemalla tietoa laajemmasta lähdeaineistosta. Käsittelemistämme rikosnimikkeistä on kirjoitettu paljon oikeuskirjallisuudessa, ja olisikin ollut mielenkiintoista paneutua syvällisemmin rikosoikeudelliseen tematiikkaan. Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä keskityimme kuitenkin oppaan tekemiseen, joten rikosoikeuden liiallinen käsittely ei olisi tuottanut lisäarvoa tekemäämme oppaaseen.

Työn alkuvaiheessa päätimme jakaa työtaakkaa siten, että jaoimme opinnäytetyössä käsiteltävät rikosnimikkeet puoliksi tekijöiden kesken. Molemmat tekijät perehtyivät omiin nimikkeisiinsä, hakivat niistä tietoa ja kirjoittivat ensin itsenäisesti. Kun molemmat olivat kirjoittaneet omista nimikkeistään, kävimme yhdessä läpi jo syntyneen tekstin ja lisäsimme sinne omia näkemyksiä sekä yhtenäistimme tekstin tyyliä.

Opinnäytetyön tekeminen oli valtava ponnistus, mutta kun sen pilkkoi pienempiin osiin, pääsi hyvään lopputulokseen. Huomasimme työn aikana kehittyneemme tieteellisessä kirjoittamisessa sekä ongelmanratkaisutaidoissa. Aluksi myös opinnäytetyön rajaaminen oli hankalaa, mutta työn edetessä sen suuntaviivat alkoivat hahmottumaan tarkemmin. Pysyimme rajaamaan aiheen siihen laajuuteen, mikä oli tarkoituksenmukaista. Opinnäytetyön tekemisen aikana olemme kehittyneet tiedon hankkimisessa.

6.5 Jatkotutkimusaiheet

Yksi jatkotyöaihe voisi olla oppaan päivittäminen sekä tiedon lisääminen. Lait ja asetukset muuttuvat jatkuvasti, joten opasta tulisi päivittää ajantasaisen lainsäädännön mukaiseksi. Toinen jatkotutkimusaihe voisi olla oppaan laajentaminen koskemaan entistä useampaa rikosnimikettä. Esimerkiksi kuviossa 3 olevien yleisimpien rikosnimikkeiden joukkoon jäivät kunnianloukkaus, laitton uhkaus sekä törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen. Näidenkin rikosten tutkintatoimenpiteistä olisi hyvä kirjoittaa opas. Yksi mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe olisi myös kerätä tietoa oppaan käyttäjiltä siitä, onko opas hyödyllinen ja mitä puutteita tai kehitettävää siinä on.

LÄHTEET

Ellonen, Erkki & Karstinen, Eija & Veli-Eino Nykänen 1996: Kuulustelutaktiikka. Sisäasiainministerö, Poliisiosasto. Oy Edita Ab, Helsinki.

Frände, Dan & Matikkala, Jussi & Tapani, Jussi & Tolvanen, Matti & Viljanen, Pekka & Wahlberg, Markus 2018: Keskeiset rikokset. Helsinki: Edita.

Hakala, Juha 2004: Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille. Helsinki: Gaudeamus.

HE 30/1998. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Helminen, Klaus & Fredman, Markku & Kanerva, Janne & Tolvanen, Matti & Viitanen, Marko 2014: Esitutkinta ja pakkokeinot. 5. painos. Helsinki, Talentum.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 1997: Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Kananen, Jorma 2010: Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Kananen, Jorma 2015: Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Suomen yliopistopaino Oy.

Kananen, Jorma 2015: Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Jyväskylä: Suomen yliopistopaino Oy.

Kananen, Jorma 2019: Opinnäytetyön ja pro gradun pikaopas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. PunaMusta Oy.

Koivukangas Jaana (toim.) 2007: Käytännön oikeusopas väkivaltarikoksen uhrille. Rikosuhripäivystys, Helsinki. Suomen Mielenterveysseura, Helsinki. Jv-Paino Oy. Luettu 28.11.2019. Luettavissa: https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/14927_Oikeusopas2008.pdf?d5285b296511d688

Lammi, Outi 2009: Vaikuta visuaalisesti! Saarijärven Offset Oy

Lappi-Seppälä, Tapio & Hakamies, Kaarlo & Koskinen, Pekka & Majanen, Martti & Melander, Sakari & Nuotio, Kimmo & Nuutila, Ari-Matti & Ojala, Timo & Rautio, Ilkka 2009: Rikosoikeus. 3. painos. Helsinki, Sanoma Pro Oy.

Linna, Anna-Kaarina 2015: Artikkelina julkaistava opinnäyte haastaa opinnäytteiden sähköisen julkaisujärjestelmän. Signum 4/2015, sivu 10.

Mäenpää, Olli 2008: Julkisuusperiaate. Helsinki, WSOY.

Niemi-Kiesiläinen Johanna 2004: Rikosprosessi ja parisuhdeväkivalta. Helsinki: WSOY

Poliisihallitus 2019a, Käsikirja rangaistusten määräämiseksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain mukaisessa sakkomenettelyssä. Luettu 20.10.2019. Luettavissa: https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/83313_2_Yleinen_osa_-_Kasikirja_rangaistusten_maaraamiseksi_sakon_ja_rikesakon_ma.pdf?2f852bea7920d788

Poliisihallitus 2019b, Julkisuuskäsikirja. Luettu 9.12.2019. Luettavissa: https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/85427_IP1708211_Kasikirja_poliisin_julkisuusasioista_net.pdf?52d819dc9b5ed788

Poliisin toimenpiteet väkivallan estämisessä ja vähentämisessä: Poliisin ylijohdon julkaisusarja 10/2005.

Rentola, Marketta teoksessa Tieto kirjaksi. Jussila, Raimo & Ojanen, Eero & Tuominen, Taija (toim.) 2006: Tieto kirjaksi. Helsinki, Kansanvalistusseura.

Rikosuhripäivystys 2019, Rikosprosessi. Luettu 21.20.2019. Luettavissa: <https://www.riku.fi/oppaat-ja-ohjeet/rikosprosessi/>

Ruuska, Kirsti, Poliisiammattikorkeakoulu. Rikosoikeuden luennot 2018.

Tanttari, Sonja & Alanko, Markus 2017: Petosrikollisuus ja sen ehkäisy, Rikoksentorjuntakatsaus 2017. Oikeusministeriön julkaisu 58/2017. Luettavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160395/OMSO_58_2017_Rikoksentorjuntakatsaus_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tolvanen, Matti & Kukkonen, Reima 2011: Esitutkinta- ja pakkokeino-oikeuden perusteet. Helsinki, Talentum.

Tuovi – sisäisen turvallisuuden portaali. Luettavissa: <https://sisainturvallisuus.fi/tilastot>
Luettu 26.11.2019.

Vilkkä, Hanna 2015: Tutki ja kehitä. Juva: Ps-kustannus

Vilkkä, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003: Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

LIITTEET

LIITE 1:

Teemahaastattelurunko 1.

1. Oma asiantuntijuutesi
  - Mikä on oma poliisitaustasi?
  - Miten olet päätenyt Poliisiammattikorkeakoulun opettajaksi?
  - Tämänhetkinen työnkuvasi?
  - Kokemuksesi tutkinnanjohtamisesta?
  - Oma näkemyksesi siitä, osaavatko aloittelevat rikostutkijat suorittaa laadukasta esitutkintaa?
  - Millaisia juttuja aloittelevat rikostutkijat saavat tutkittavakseen?

2. Näkemyksesi tekemästämme oppaasta tutkinnanjohtajan näkökulmasta
  - Onko oppaassa otettu huomioon tutkintatoimenpiteet riittävän laajasti, puuttuuko jotakin?
  - Mitä asioita sinulle tulleista esitutkintapöytäkirjoista yleensä puuttui?
  - Voisiko oppaasta olla hyötyä aloittelevalle rikostutkijalle?

3. Oppaassa olevien toimenpiteiden oikeellisuus
  - Pahoinpitely ja lievä pahoinpitely
  - Varkaus ja näpistys
  - Vahingonteko
  - Rattijuopumus
  - Huumausainerikos ja huumausaineen käyttörikos
  - Petos ja lievä petos

4. Kehitysehdotukset ja vinkit, miten oppaasta saisi mahdollisimman toimivan

LIITE 2:

Teemahaastattelurunko 2.

1. Oma asiantuntijuutesi
  - Mikä on oma poliisitaustasi?
  - Miten olet päätnyt Poliisiammattikorkeakoulun opettajaksi?
  - Tämänhetkinen työnkuvasi?
  - Kokemuksesi rikostutkinnasta?
  - Oma näkemyksesi siitä, osaavatko aloittelevat rikostutkijat suorittaa laadukasta esitutkintaa?
  - Millaisia juttuja aloittelevat rikostutkijat saavat tutkittavakseen?

2. Näkemyksesi tekemästämme oppaasta rikostutkijan näkökulmasta
  - Onko oppaassa otettu huomioon tutkintatoimenpiteet riittävän laajasti, puuttuuko jotakin?
  - Mitä asioita esitutkintapöytäkirjoista yleensä puuttuu?
  - Voisiko oppaasta olla hyötyä aloittelevalle rikostutkijalle?

3. Oppaassa olevien toimenpiteiden oikeellisuus
  - Pahoinpitely ja lievä pahoinpitely
  - Varkaus ja näpistys
  - Vahingonteko
  - Rattijuopumus
  - Huumausainerikos ja huumausaineen käyttörikos
  - Petos ja lievä petos

4. Kehitysehdotukset ja vinkit, miten oppaasta saisi mahdollisimman toimivan

LIITE 3:

Opas aloittelevalla rikostutkijalla.

Opinnäytetyöstä on poistettu salassa pidettävä osa julkisuuslain 24 luvun 1. §:n 5 kohdan nojalla.